اورتودوقسيا

آخلاق و دینی رساله

مدیر مسئول: ملهتیوس لوقاکیس — محل ادار: فنار روم پطریقخانه‌سی

Ἔτος Γ΄ — 31 Ἰουλίου 1928 — Τεῦχος 31ον

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΓΑΠΗΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τῆς *Ὀρθοδοξίας* συνεπὴς πάντοτε πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἣν ἔλαβεν ὑποχρέωσιν νὰ καταστήσῃ τὸ Περιοδικὸν ὅσον ἔνεστι τελειότερον ἀπό τε περιεχομένου καὶ ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως, δὲν ἐφείσθη κόπων καὶ θυσιῶν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῆς ὑποχρεώσεως αὐτῆς ταύτης.

Ἀλλ᾽ εἶναι φανερόν, ὅτι οὐδεμία ἐπιχείρησις εὐοδοῦται ἄνευ θυσιῶν ὑλικῶν, μετὰ λύπης δὲ παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ φιλότιμος ἡμῶν προσπάθεια πρὸς περαιτέρω ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν τοῦ προγράμματος προσκρούει ἀτυχῶς εἰς ἀνυπερβλήτους δυσχερείας ὡς ἐκ τῆς ὁσημέραι αὐξανομένης δυσαναλογίας μεταξὺ προϋπολογιζομένων δαπανῶν καὶ εἰσπράξεων. Καὶ τοῦτο διότι πολλοὶ τῶν συνδρομητῶν μὴ ἐκτιμῶντες προσηκόντως τὴν ἀπαιτουμένην ὑλικὴν δαπάνην τῆς ἐκδόσεως παραμελοῦσι τὴν ἔγκαιρον ἀποστολὴν τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, τινὲς δὲ ἀπὸ τριετίας ὅλης καθυστεροῦσιν αὐτήν.

Ἀλλὰ πᾶσα ὑποχρέωσις ἐκπληρουμένη συνεπάγεται φυσικῶς καὶ ἀνάλογον δικαίωμα παρὰ τοῦ ἄλλου, ἡ δὲ Διεύθυνσις πιστὴ πάντοτε πρὸς τὰς ἀπέναντι τῶν συνδρομητῶν ὑποχρεώσεις αὐτῆς, δικαιοῦται καὶ νὰ ἐκζητήσῃ παρ᾽ αὐτῶν τὴν ἠθικὴν τοῦ Περιοδικοῦ ἐνίσχυσιν.

Ἀπευθυνόμενοι πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ συνδρομητὰς παρακαλοῦμεν ὅπως ἐγκαίρως διαβιβάσωσι τὰς καθυστερουμένας συνδρομὰς αὐτῶν πρὸς τὴν Μεγάλην Πρωτοσυγκελλίαν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

[Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου]

Στ. 13. Ἕτερος λόγος (ὁ πρῶτος λόγος, τὸ **ὅτι πρὸς τὸν Πατέρα μου πορεύομαι,** στ. 12), δι' ὃν οἱ Ἀπόστολοι διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως αὐτῶν ποιήσουσι τὰ ἔργα, ἃ ἐκεῖνος ποιεῖ, καὶ δὴ καὶ μείζονα τῶν ἔργων τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ λόγος οὗτος εἶνε, ὅτι ὅ,τι ἂν αἰτήσωσιν οὗτοι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ θὰ ἴδωσιν αὐτὸ ἐκπληρούμενον ὑπ' Αὐτοῦ, ἵνα οὕτω δοξασθῇ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ, ἅτε Αὐτῷ τούτῳ (διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν αἰτήσεων τῶν Ἀποστόλων) συνεχίζοντι οὕτω κατ' οὐσίαν καὶ κατεργαζομένῳ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ὃ ἤρξατο καὶ ἐθεμελίωσεν. «Ἑρμηνεύων ἡμῖν πῶς ὁ πιστεύων εἰς Αὐτὸν δύναται ποιῆσαι μεγάλα καὶ θαυμαστά, φησί, ὅτι **ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου»** κλπ. Ἀλλ' ὁ ἱ. Χρυσ. (ὃν τρόπον καὶ τῶν νεωτέρων τινὲς κρίνοντες περιοριζομένην τὴν αἰτιολογίαν ἐν τῷ **ὅτι πρὸς τὸν Πατέρα μου πορεύομαι)** ἄρχεται νέου λόγου, ὅθεν καὶ σημειοῦται. «Εἶτα ἐπειδὴ ἤνυσεν ὅπερ ὁ λόγος ἐβούλετο, φησί, **ὅτι ὅ,τι ἂν αἰτήσητε»** κλπ. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ἐν τοῖς λόγοις τούτοις τοῦ Ἰησοῦ περιλαμβάνεται αὐτοτελὴς ἐπαγγελία περὶ τῆς ἐν τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ δυνάμεως τῆς προσευχῆς τῶν Ἀποστόλων. **Ὅ,τι ἂν αἰτήσητε.** Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος αἰτήσεις ὑποτίθενται συνήθως ἀναφερόμεναι πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα, πρὸς Ὃν ἤδη θὰ δύνανται νὰ ἀποτείνωνται οἱ Ἀπόστολοι ἀμέσως, μνημονεύοντες ἐν τούτῳ (ἐν ταῖς πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα αἰτήσεσιν αὐτῶν) τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ, ὅπερ θὰ καθίστη ἀσφαλῶς εὐήκοον αὐτοῖς τὸ οὖς τοῦ Οὐρανίου Αὐτοῦ Πατρός. **Ἐν τῷ ὀνόματί μου.** Ἡ ἐν ταῖς αἰτήσεσι τῶν Ἀποστόλων (ἢ ἐν ἄλλαις παντοίαις περιπτώσεσι, θαυματουργίαις, ἱερουργίαις) μνεία τοῦ πολυτιμοτάτου τούτου ὀνόματος ἐξέφραζε συνήθως τὴν σχέσιν καὶ κοινωνίαν, ἐν ᾗ διὰ τῆς πίστεως εἰσῆλθον πρὸς Αὐτὸν οἱ Ἀπόστολοι, ὡς καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀντλουμένην θείαν χάριν καὶ δύναμιν. Τῶν Ἐξηγητῶν τινες ἑρμηνεύουσι τὴν ἔκφρασιν ταύτην ἐνταῦθα (ὃν τρόπον τὴν **ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου,** Ε´ 43) ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ κατ' ἐντολήν, ἀναφέροντες δὲ τὸ

αἰτήσητε οὐχὶ εἰς τὸν Πατέρα, ἀλλ᾿ εἰς τὸν Ἰησοῦν Αὐτόν, ἐξάγουσι τοιαύτην τινὰ ἔννοιαν: Ὅτι ἂν αἰτήσητε συναφῶς πρὸς τὸ ἔργον, ὅπερ ἀνεθέμην ὑμῖν, τοῦτο ποιήσω. Προκειμένου περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν αἰτήσεων εὔδηλον τῷ ὄντι ἐκ τῶν συμφραζομένων, ὅτι ὁ λόγος περὶ τῶν ἀμέσως συναφῶν πρὸς τὸ ἔργον τῶν Ἀποστόλων ὡς καὶ τὸ καθόλου ἔργον τῆς ἐξαπλώσεως καὶ προαγωγῆς τοῦ κοσμοσωτηρίου ἔργου τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ κατὰ τὸ Ματθ. Ζ΄ 7 κ. ἑξ. Μαρκ. ΙΑ΄ 23 κ. ἑξ. γενικωτέρα ἐκδοχὴ τοῦ **αἰτήσητε. Ποιήσω.** Διὰ τὴν πλήρη συμμετοχὴν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῇ διοικητικῇ καὶ προνοητικῇ περὶ τοῦ κόσμου ἐνεργείᾳ τοῦ Πατρός, ἥτινι ἀνήκει καὶ ἡ πλήρωσις τῶν εὐχῶν καὶ αἰτήσεων τῶν Ἀποστόλων. «Τὴν οἰκείαν ἐξουσίαν δηλῶν» (Θεοφ. Ζιγ.).

Στ. 14. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἐπανάληψις τῆς γενομένης ἤδη δηλώσεως Αὐτοῦ (στ. 13), ὅτι τὰς πρὸς τὸν Οὐράνιον Πατέρα αἰτήσεις τῶν Ἀποστόλων θὰ εἰσακούῃ καὶ ἐκπληροῖ Αὐτὸς Οὗτος, λόγον ἔχει τὸ μὲν τὴν μὴ αὐτοτελῆ (ἀλλὰ δικαιολογητικῶς τοῦ **τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ . . . τούτων ποιήσει)** ἐκφορὰν αὐτῆς ἐν τῷ 13ῳ στίχῳ, τὸ δὲ τὴν μείζονα ἀνάδειξιν τῆς ἰδέας ταύτης πρὸ τῶν ὀμμάτων καὶ ἐν τῇ συνειδήσει τῶν Ἀποστόλων καὶ δὴ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς προσωπικῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Αὐτοῦ (ὅθεν ἡ προσθήκη τοῦ **ἐγὼ)** ἐκπληρώσεως τῶν αἰτήσεων αὐτῶν. Κατ᾿ ἄλλην γραφήν, ὑποστηριζομένην ὑπὸ πολλῶν ἀρχαίων κωδίκων εἰς τὸ **αἰτήσητε** τοῦ παρόντος στίχου ἐπισυνάπτεται καὶ **με.** Κατὰ τὴν γραφὴν ταύτην ὁ λόγος περὶ αἰτήσεων γινομένων πρὸς τὸν Ἰησοῦν Αὐτόν, ἀμέσως καὶ ἀπ᾿ εὐθείας, ἐκτελουμένων ἐπίσης καὶ τούτων ὑπ᾿ Αὐτοῦ, ὃν τρόπον καὶ αἱ πρὸς τὸν Πατέρα γινόμεναι. Ἡ καὶ κατὰ τὴν γραφὴν ταύτην διατήρησις τῆς φράσεως **ἐν τῷ ὀνόματί μου (αἰτήσητέ με ἐν τῷ ὀνόματί μου)** αἰτιολογεῖται ὑπὸ ἀναλόγων παραδειγμάτων, ἐν οἷς αἱ αἰτήσεις ἀποτείνονται πρὸς τὸν Θεόν (Πρβλ. Ψλμ. ΚΔ΄ 11. Λ΄ 4. ΟΗ΄). «Ἐκ δευτέρου τοῦτο (τὸ **ὃ ἂν αἰτήσητε** κλπ.) φησὶ βεβαιῶν τὸν Αὐτοῦ λόγον, καὶ δεικνύων, ὅτι ποιεῖ καὶ οὐ δεῖται ἐπεισάκτου δυνάμεως» (Θεοφ.). «Ἐγὼ ὡς παντοδύναμος ἐπίσης τῷ Πατρί» (Ζιγ.).

Στ. 15. Μετὰ τὰ ῥηθέντα κρίνει ἀναγκαῖον ὁ Ἰησοῦς, ὅπως ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν τῶν Ἀποστόλων καὶ εἰς τὴν πρὸς Αὐτὸν ἀγάπην, ἥτις κατὰ τὴν ῥητὴν δήλωσιν Αὐτοῦ τότε πράγματι ὑφίσταται ὅταν ἐκδηλῶται δι᾿ ἔργων, οἷα ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ, τῶν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως (καθ᾿ ὅσον ἀπὸ τῆς ὅλης διδασκαλίας Αὐτοῦ ἀπορρέουσιν) δοθεισῶν τοῖς Ἀποστόλοις καὶ τοῖς πιστοῖς καθόλου. Τὴν περὶ τηρήσεως τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ (διατρανούσης τὴν πρὸς Αὐτὸν ἀγάπην) παραγγελίαν ταύτην τοῦ Ἰησοῦ ὁ ἱ. Χρυσ. εὑρίσκει σχέσιν ἔχουσαν πρός τε τὰ ἡγούμενα καὶ τὰ ἑπόμενα. «Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι **ὃ**

ἂν αἰτήσητε ἐγὼ ποιήσω, ἵνα μὴ ἁπλῶς νομίσωσι τὴν αἴτησιν ἰσχύειν ἐπήγαγεν **ἐὰν ἀγαπᾶτέ με·** τότε φησι ποιήσω. Ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς καὶ ἀκούοντας, ὅτι **ἐγὼ πρὸς τὸν Πατέρα μου πορεύομαι** θορυβεῖσθαι φησί, οὐ τοῦτό ἐστι τὸ ἀγαπᾶν τὸ θορυβεῖσθαι νῦν, ἀλλὰ τὸ πείθεσθαι τοῖς λεγομένοις» (Χρυσ. Ὁμ. Θεοφ.). Τῶν νεωτέρων Ἐξηγητῶν οἱ μὲν (ὃν τρόπον καὶ ὁ Ζιγ.) συνάπτουσι πρὸς τὰ ἡγούμενα, οἱ δὲ (οἳ καὶ πλείους ἐπὶ τῇ βάσει ἰδίᾳ τῆς ἀρχαίας γραφῆς **τηρήσετε** ἀντὶ **τηρήσατε)** πρὸς τὰ ἑπόμενα. Τῶν ὀπαδῶν τῆς πρώτης γνώμης οἱ μὲν ἐξάγουσι τὴν ἔννοιαν: πρὸς κατόρθωσιν τῶν ἔργων, ἅτινα ὑπισχνεῖται ὁ Ἰησοῦς τοῖς Ἀποστόλοις (στ. 12) πρὸς τῇ ὑπ' Αὐτοῦ ἐκπληρώσει τῶν πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα αἰτήσεων αὐτῶν (στ. 13. 14) ἀπαιτεῖται καὶ ἡ συνεργασία αὐτῶν τούτων, ἥτις ἔγκειται ἐν τῇ τηρήσει τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ. Οἱ δέ, ὅτι τὴν καλυτέραν ἀπόδειξιν τῆς πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀγάπης τῶν Ἀποστόλων ἀποτελέσει ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ ἡ δύναμις τῶν ἔργων (στ. 12) καὶ τῆς προσευχῆς αὐτῶν (στ. 13. 14). Ὁ Ζιγ. ἐπὶ τούτοις σημειοῦται· «Ἐπεὶ ἐκείνους χρὴ αἰτεῖν τοὺς ἀγαπῶντας Αὐτόν, διδάσκει πῶς χρὴ ἀγαπᾶν Αὐτόν». Οἱ πρὸς τὰ ἑπόμενα συνδέοντες ἐν τῇ τηρήσει τῶν ἐντολῶν τοῦ Ἰησοῦ ἐμβλέπουσι τὸν ὅρον, ὑφ' ὃν ἐπαγγέλλεται Οὗτος τοῖς Ἀποστόλοις (καὶ τοῖς πιστοῖς καθόλου) τὴν ἀποστολὴν τοῦ Παρακλήτου (στ. 16).

Στ. 16. Νέα παραμυθία καὶ παραθάρρυνσις τῶν Ἀποστόλων ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ ἀπομακρύνσει τοῦ Ἰησοῦ ἐκ μέσου αὐτῶν. Οὗτος ἐπαγγέλλεται αὐτοῖς τὴν παρὰ τοῦ Πατρὸς ἀποστολὴν ἄλλου Παρακλήτου, ὃς δὲν θὰ ἀφίστατο ἀπ' αὐτῶν (ὡς ὁ Ἰησοῦς), ἀλλὰ θὰ παρέμενεν εἰς τὸ διηνεκές. Εἰς τὸ ρ. **ἐρωτᾶν** διακεκριμένοι Λεξικογράφοι τῆς Κ. Διαθήκης ἀποδίδουσι τὴν σημασίαν τοῦ παρακαλεῖν καὶ αἰτεῖσθαι ἐπὶ ἴσων (Πρβλ. Λουκ. ΙΔ' 32) ἢ ἐπὶ οἰκείων. Ὁ ἱ. Χρυσ. ὡς συνήθως ἐπὶ παρομοίων περιπτώσεων σημειοῦται· «Συγκαταβάσεως πάλιν ὁ λόγος», καὶ προϊὼν μερικώτερον πρὸς δικαιολογίαν: «Διατί δέ φησι **ἐρωτήσω τὸν Πατέρα;** ὅτι εἰ εἶπεν ἐγὼ πέμψω οὐκ ἂν ὁμοίως ἐπίστευσαν, νῦν δὲ τὸ σπουδαζόμενον τοῦτό ἐστι, ὥστε πιστευθῆναι αὐτόν· ὕστερον γὰρ αὐτός φησι αὐτὸν πέμπειν, λέγων **λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον».** Καθ' ὅμοιον τρόπον ὁ Θεοφ. ἐπισυνάπτων· «Ἄλλως τε, ἐπεὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἀνήνεγκεν ἑαυτὸν θυσίαν ὁ Κύριος τῷ Πατρὶ ἐξιλασάμενος Αὐτὸν διὰ τοῦ οἰκείου θανάτου ὡς ἀρχιερεύς, εἶθ' οὕτω τὸ Πνεῦμα ἐπῆλθεν ἡμῖν, ὡς τῆς ἁμαρτίας λυθείσης, καὶ τῆς ἔχθρας ἀναιρεθείσης· διὰ τοῦτό φησι **ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν,** τ. ἔ. ἐξιλάσομαι ὑπὲρ ὑμῶν τὸν Πατέρα καὶ ἀποκαταλλάξω τοῦτον ὑμῖν τοῖς διὰ τὴν μαρτίαν ἐχθροῖς, καὶ Οὗτος πέμψει ὑμῖν τὸ Πνεῦμα ἐξιλασθείς». Ἀλλ'

εὔδηλον, ὅτι ὁ ὡς ἕτερος ὑπὸ τοῦ Θεοφ. προσαγόμενος οὗτος λόγος πρὸς δικαιολογίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ χρήσεως τοῦ **ἐρωτήσω** (ἐγκλείοντος-χτὴν ἔννοιαν τοῦ ὑποδεεστέρου, κατὰ τὴν συμφώνως τῷ ἱ. Χρυσ. ἔκδο τὴν αὐτοῦ) δὲν στοχάζεται τοῦ σκοποῦ, ἐξηγεῖται δὲ μόνον τὴν αἰτίαν τῆς μὴ πρότερον αἰτήσεως ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀποστολὴν ὑπ' Αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐκφράζει δηλ. ἔννοιαν ἀπαντῶσαν οὐχ ἧττον ἐπιτομώτερον καὶ παρὰ τῷ ἱ. Χρυσ. Ὁ Ζιγ. ὡς λόγον τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ χρήσεως τοῦ **ἐρωτήσω** προσάγεται καὶ «Ἵνα μὴ ἀντίθεος εἶναι δόξῃ», κρίνει δὲ ἀναγκαῖον ἐξ ἀφορμῆς τοῦ **δώσει** νὰ παρατηρήσῃ· «Ἀλλὰ πῶς παρ' ἄλλου δίδοται καὶ πέμπεται τὸ πανταχοῦ παρὸν καὶ διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται τὰ χαρίσματα; Οὐχ ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὡς ὁμοφυὲς καὶ τὰ αὐτὰ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ βουλόμενον»; Πρβλ. καὶ Χρυσ. **Ἄλλον (Παράκλητον).** «Τ. ἔ. ἄλλον ὡς ἐμέ» καὶ μικρὸν κατόπιν: «Τῷ εἰπεῖν ἄλλον δείκνυσιν Αὐτοῦ τῆς ὑποστάσεως τὴν διαφοράν» (Χρυσ. Ὁμ. Θεοφ. καὶ Ζιγ.), ὃν τρόπον καὶ οἱ νεώτεροι Ἐξηγηταὶ ἐμβλέποντες ἐν τῇ ἐκφράσει τὴν ἀνάδειξιν τῆς προσωπικῆς ὑποστάσεως τοῦ Παρακλήτου. **Παράκλητον.** Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῆς λέξεως ἐνταῦθα καὶ τὸν χαρακτῆρα, τὸν ἀποδιδόμενον οὕτω τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν μέσῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πιστῶν καθόλου αἱ γνῶμαι τῶν Ἐξηγητῶν διΐστανται. Ἡ κατὰ τὴν παλαιὰν χρῆσιν τῆς λέξεως (δηλούσης τὸν συνήγορον καὶ γενικώτερον τὸν βοηθὸν προστάτην) ἐπικρατεστέρα γνώμη εἶνε, ὅτι ἡ λέξις δηλοῖ ἐνταῦθα τὸν προστάτην καὶ βοηθὸν παρά τε τῷ Θεῷ καὶ δὴ πρὸ τοῦ κόσμου (πρβλ. Ματθ. 11. 9. Μάρκ. ΙΓ 11. Λουκ. ΙΒ' 11 κ. ἑξ.) οἷος τέως ἦτο διὰ τοὺς Ἀποστόλους ὁ Ἰησοῦς. Κατ' ἄλλην γνώμην ἐπικαλουμένην οὐχ ἧττον ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν ἀρχαίαν τῆς λέξεως χρῆσιν, καὶ δὴ καὶ παρ' Ἑβραίοις (παρ' οἷς παρελήφθη ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ὡς ἔχει) δηλοῖ τὸν διδάσκοντα, νουθετοῦντα, παραμυθούμενον, καὶ καθόλου τὸν προσπαθοῦντα, ὅπως ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ νοῦ καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ τῆς θελήσεως τοῦ ἄλλου. Ἡ παρουσία τοῦ Παρακλήτου ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης θ' ἀνεπλήρου τὴν περαιτέρω ἀνάγκην τῶν Ἀποστόλων πρὸς διδασκαλίαν, ὑπόμνησιν καὶ βαθυτέραν ἐνστέρνισιν καὶ ἐγκόλαψιν ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τῶν διδαγμάτων καὶ τῶν παραγγελμάτων τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ ἱ. Χρυσ. ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπίκλησιν ταύτην παρανηρεῖ· «Τῷ εἰπεῖν **Παράκλητον** (δείκνυσι) τῆς οὐσίας τὴν συγγένειαν» [1]) κατωτέρω δὲ ἐπάγεται: «Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἡ ἁμαρτία ἐλύθη καὶ αὐτοὶ πρὸς κινδύνους ἐπέμποντο, καὶ πρὸς τοὺς

1) Πρβλ. Ζιγ. ἐπὶ τῇ βάσει πάντως τοῦ Α' Ἰω. Β' 2 (ὃν τρόπον πάντως καὶ ὁ ἱ. Χρυσ.) σημειούμενον. «Ἐδίδαξε τῆς φύσεως τὸ ταὐτόν. Παράκλητοι γὰρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον».

ἀγῶνας ἀπεδύοντο, ἔδει τὸν ἀλείφοντα ἐλθεῖν». Ὁ δὲ Ζιγ. «Ἄλλον παράκλητον, ἤτοι παραινέτην καὶ ἀλείπτην ἐν τοῖς ἄθλοις τῆς ἀρετῆς καὶ ψυχαγωγίαν ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ ἀντίληψιν». Τὴν τελευταίαν ταύτην σημασίαν ἔχει πάντως ἐν τῷ νῷ καὶ ὁ Θεοφ. γράφων· «Οὐ στερηθήσεσθε παρακλήσεως, ἐρωτήσω γὰρ» κλπ. **Ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν.** «Τοῦτο δηλοῖ, ὅτι οὐδὲ μετὰ τελευτὴν ἀφίσταται» (Χρυσ. Ὁμ. Θεοφ. καὶ Ζιγ.). Κατωτέρω δ' ὅμως ἀκριβέστεραν (γράφων **ἵνα μεθ' ὑμῶν ᾖ** ἀντὶ **ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν**). «Οὐ πείσεται ἅπερ ἐγώ, οὐδὲ ἀποφοιτήσει», ἐννοῶν πάντως διὰ τῆς ἐκφράσεως αὐτοῦ ταύτης τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ παρὰ τοῖς πιστοῖς διαρκῆ παραμονὴν καὶ κατασκήνωσιν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος (Ὁμ. Θεοφ.).

Στ. 17. Ὁμιλήσας περὶ ἀποστολῆς ἄλλου Παρακλήτου, μέλλοντος νὰ μένῃ μετὰ τῶν Ἀποστόλων (τῶν πιστῶν) εἰς τὸν αἰῶνα, χωρεῖ ἤδη ὁ Ἰησοῦς εἰς χαρακτηρισμὸν Αὐτοῦ ἀπὸ οὐσιωδῶς ἐνδιαφερούσης ἀπόψεως, σύναμα δὲ καὶ εἰς δήλωσιν καὶ χαρακτηρισμὸν τῶν προσώπων, ἅτινα θὰ ἦσαν ἱκανά, ὅπως δέξωνται Αὐτὸν (τὸν Παράκλητον.) **Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας.** Τὸ ἀνῆκον τῇ ἀληθείᾳ, τῇ ἀπολύτως ἀντικειμενικὸν ἐχούσῃ χαρακτῆρα θείᾳ ἀληθείᾳ, διὸ καὶ ἄγον ἐπ' αὐτὴν καὶ μεταδιδόν. (Πρβλ. τὴν ἀνάλογον ἔκφρασιν **ἄρτος ζωῆς** ΣΤ' 35). Ὁ ἱ. Χρυσ. σημειοῦται· «Πνεῦμα δὲ τῆς ἀληθείας αὐτὸ καλεῖ, διὰ τούτου τοὺς τύπους τῆς Π. Διαθήκης δηλῶν». Ὁμ. δὲ καὶ ὁ Θεοφ. ἀναλυτικώτερον· «Πνεῦμα δὲ ἀληθείας φησί, ἀντὶ **Πνεῦμα δὲ οὐ τῆς Π. Δ.** (ἐκείνη γὰρ τύπος καὶ σκιά), ἀλλὰ τῆς Νέας, ἥτις ἐστὶν ἀλήθεια». Εἶχον γὰρ πνεῦμα καὶ οἱ ἐν τῷ Νόμῳ, ἐν τύπῳ καὶ σκιωδῶς· νῦν δὲ ἡ ἀλήθεια αὐτὴ οὐσιωδῶς συγκατῆλθε τοῖς μαθηταῖς, ὡς ἂν εἴποι τις». Ὁ δὲ Ζιγ. διαφόρως. «Τὸ ἀληθινόν, ἤτοι τὸ ἐξαίρετον πρὸς τὰ ἄλλα πνεύματα. Πνεῦμα γὰρ λέγεται καὶ ὁ ἄγγελος καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ ἄνεμος». **Ὁ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν.** Οἱ ἐχθρικῶς πρὸς τὸν ἀληθῆ Θεὸν διακείμενοι, οἱ ἀπιστοῦντες, εἶνε ἀνίκανοι πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος. Τὸ δὲ αἴτιον· **ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό,** εἶνε πεπηρωμένοι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, ὥστε νὰ διατελῶσιν ἀπαθεῖς καὶ ἀναίσθητοι εἰς τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν Αὐτοῦ. Πρβλ. καὶ Ζιγ. «Ὁ κοσμικὰ φρονῶν οὐ δύναται ὑποδέξασθαι αὐτό, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ πεπηρωμένος ὢν τοὺς νοητοὺς ὀφθαλμούς». **Οὐδὲ γινώσκει αὐτό.** Ἀδυνατοῦσι δ' ἐπίσης ν' ἀντιληφθῶσιν Αὐτοῦ, ἐμμέσως νὰ διακρίνωσι τ. ἔ. αὐτὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις (τοῖς πιστοῖς) ἐνεργοῦν καὶ ἐκδηλούμενον. Ὅλως ἀντιθέτως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Ἀποστόλους (τοὺς πιστούς). Οὗτοι γινώσκουσιν Αὐτό. Οὗτοι αἰσθάνονται καὶ διακρίνουσιν Αὐτό, διότι μένει παρ' αὐτοῖς, καὶ δὴ καὶ ἐν αὐτοῖς. Διὰ τοῦ **ἔσται** προσδιορίζεται ἀκριβέστερον

ὁ χρόνος, εἰς ὃν ἀναφέρεται ἡ δήλωσις **(γινώσκετε)** καὶ ἡ ἐπαγγελία τοῦ Ἰησοῦ **(παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται).** Πάντα ταῦτα δηλ. ἀναφέρονται ἐξ ἴσου εἰς τὸ μέλλον. Ὁ ἱ. Χρυσ. σχετικῶς σημειοῦται. «**Ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό.** Τὴν γνῶσιν φησι. Ἐπήγαγε γοῦν **οὐδὲ γινώσκει αὐτό·** οἶδε γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τὴν θεωρίαν λέγειν. **Κόσμον** δὲ ἐνταῦθα τοὺς πονηρούς φησι». Πρβλ. καὶ Θεοφ. πρὸς τοῖς ἄλλοις σημειούμενον· «Ὑμῖν γὰρ δέδοται δῶρον ἐξαίρετον, καὶ μένει παρ' ὑμῖν· εἶτα τὸ μεῖζον **καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται.** Τὸ μὲν γὰρ **παρ' ὑμῖν** τὴν ἔξωθεν, ἐκ τοῦ σύνεγγυς, βοήθειαν δηλοῖ· τὸ δὲ **ἐν ὑμῖν** τὴν ἔνδοθεν οἴκησιν καὶ δυνάμωσιν· ὃ καὶ τοῦ Θεὸν εἶναι δεικτικόν».

Στ. 18. Ἡ ἀπὸ τῆς ἐπαγγελίας τῆς ἀποστολῆς τοῦ Παρακλήτου παραμυθία καὶ παραθάρρυνσις τῶν Ἀποστόλων κατέλιπεν ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν τὸ κενὸν τῆς ὀρφανίας. Πρὸς ἀπόπνιξιν τοῦ ἀλγεινοῦ τούτου συναισθήματος τῶν Ἀποστόλων χωρεῖ ὁ Ἰησοῦς εἰς διαβεβαίωσιν, ἀποπνέουσαν ὅλην τὴν θέρμην καὶ τὴν λεπτότητα τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης Αὐτοῦ (πρβλ. ΙΓ' 33, **τεκνία).** Παρὰ πᾶσαν τὴν διὰ τοῦ θανάτου ἀπομάκρυνσιν Αὐτοῦ ἀπ' αὐτῶν οὗτοι δὲν θὰ καταλειφθῶσιν ὀρφανοί. Ὁ Ἰησοῦς θὰ ἐπανέλθῃ καὶ αὖθις ἐν μέσῳ αὐτῶν. Πῶς ὅμως θὰ ἐπανέλθῃ δὲν διασαφηνίζεται, ὅθεν αἱ διάφοροι περὶ τῆς ἐλεύσεως ταύτης γνῶμαι τῶν Ἐξηγητῶν, εἰς τρεῖς κυρίως διακρινόμεναι κατηγορίας. 1) Κατὰ τὴν πρώτην τούτων, τὴν καὶ ἀρχαιοτέραν (Χρυσ. Θεοφ. Ζιγ.) ὁ λόγος περὶ τῶν ἐμφανίσεων τοῖς Ἀποστόλοις, αἵτινες ἐπηκολούθησαν τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν Αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ἐμφανίσεις αὗται εἶχον πρόσκαιρον χαρακτῆρα καὶ ἡ ὀρφανία κατ' ἀκολουθίαν τῶν Ἀποστόλων δὲν ἤρετο δι' αὐτῶν, οἱ μὲν ἀρχαῖοι Ἐξηγηταὶ κολάζουσι τὴν σημασίαν τοῦ **οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανοὺς** καὶ τοῦ **πάλιν ἔρχομαι.** («Ἔρχομαι μὲν πρὸς ὑμᾶς, οὐ μὴν ὁμοίως ὡς καὶ πρότερον, καθ' ἑκάστην ὑμῖν ἀεὶ συγγινόμενος τὴν ἡμέραν». Χρυσ.), λανθανόντως δέ, ὡς κατωτέρω δῆλον ἔσται, ἀσπάζονται μέχρι τινὸς καὶ τὴν δευτέραν ἑρμηνείαν, περὶ ἧς ἀμέσως ὁ λόγος. Οἱ δὲ τῶν νεωτέρων τὴν γνώμην ταύτην (τὴν πρώτην τὴν περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφανίσεων) ὑποστηρίζοντες πειρῶνται νὰ ἄρωσι τὴν δυσκολίαν διατεινόμενοι, ὅτι ὑπὸ τὸ **οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανοὺς** καὶ **πάλιν ἔρχομαι** νοοῦνται μὲν ἀμέσως καὶ κυρίως αἱ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφανίσεις, ἀλλ' οὐχὶ καθ ἑαυτάς, ἀλλ' ὡς συνεπαγαγοῦσαι νέαν κοινωνίαν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, παραμόνιμον καὶ διαρκῆ, ἅτε καθαρῶς πνευματικήν, οὐχὶ δὲ καὶ σωματικήν, οἵα ἦτο ἡ πρὸ τῆς ἀναστάσεως κοινωνία μετ' Αὐτοῦ. 2) Κατὰ τὴν γνώμην τῆς πλειονότητος τῶν νεωτέρων Ἑρμηνευτῶν ὑπὸ τὴν νέαν ἐπαγ-

γελίαν τοῦ Ἰησοῦ **οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανοὺς** καὶ **πάλιν ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς** δέον νὰ νοηθῇ κατ᾽ οὐσίαν ἡ αὐτὴ αὕτη ἐπαγγελία, ἣν βραχὺ πρότερον ἐπηγγείλατο ὁ Ἰησοῦς, ἡ τοῦ Παρακλήτου δηλ. Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην ὁ Ἰησοῦς χωρεῖ ἀναπτύσσων τὸν περὶ τοῦ Παρακλήτου λόγον καὶ δηλῶν, ὅτι ἡ ἀποστολὴ καὶ παρουσία Αὐτοῦ (τοῦ Παρακλήτου) ἐν μέσῳ τῶν Ἀποστόλων τοσούτῳ μᾶλλον ἔδει νὰ ἀνακουφίζῃ καὶ ἐνισχύῃ αὐτούς, ὅσῳ Οὗτος (ὁ Παράκλητος) ἔσται κατά τινα τρόπον Αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀναπληρώσει τὸν τόπον καὶ τὴν παρουσίαν Ἐκείνου. Πρβλ. ὅ,τι σχετικὸν λέγεται ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ στ. 3, ἰδίᾳ δὲ τὴν σχετικὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου Β΄ Κορ. Γ΄ 17 **«ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστιν»·** ὡς καὶ τὰ χωρία Α΄ Κορ. ΙΕ΄ 45. Ρωμ. Η΄ 9. 10. Οὐχ ἧττον δὲ τὰ Λουκ. ΚΔ΄ 49 καὶ Ματθ. ΚΗ΄ 20 περὶ τοῦ Παρακλήτου ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ περὶ τῆς διαρκοῦς παρουσίας τοῦ Ἰησοῦ ἐν μέσῳ τῶν Ἀποστόλων ἀφ᾽ ἑτέρου. Ὅτι δὲν εἶνε ὅλως ξένοι πρὸς τὴν ἑρμηνείαν ταύτην οἱ ἀρχαῖοι Ἐξηγηταὶ δῆλον ἐκ τῶν σχετικῶν, ἅτινα ἕκαστος αὐτῶν σημειοῦται. Οὕτω ὁ μὲν ἱ. Χρυσ. γράψας τὸ παρατεθὲν «Ἔρχομαι μὲν πρὸς ὑμᾶς. . . τὴν ἡμέραν» ἐπιφέρει εὐθὺς ἀμέσως: «καὶ ἵνα μὴ λέγωσι, πῶς οὖν Ἰουδαίοις εἶπας· **ἀπ᾽ ἄρτι οὐκ ὄψεσθέ με,** λύει τὴν ἀντίθεσιν εἰπών· **πρὸς ὑμᾶς** μόνους, ἐπεὶ καὶ τὸ Πνεῦμα τοιοῦτόν ἐστι». Ὁ δὲ Θεοφ. σημειωσάμενος ἐν σχέσει πρὸς τὸν στ. 20. «Ὅτε οὖν ἀνέστη, τότε αὐτὸς τοῖς περὶ τούτων πάντων γνῶσιν ἐτράνωσεν» προστίθησιν ἀμέσως λέγων «ἡ γὰρ τοῦ Πνεύματος χάρις μετὰ τὴν ἀνάστασιν, πάντα αὐτοὺς ἐξεπαίδευσεν». [1]) Ὁ Ζιγ. τέλος ἐξηγούμενος τὸ **ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με** (στ. 19) γράφει· «Ἐπιφαινόμενον ὑμῖν ἐκ διαλειμάτων συνόντος ὑμῖν ἀεὶ τοῦ ἄλλου Παρακλήτου». 3) Κατὰ τὴν τρίτην γνώμην, ἀντιπροσωπευομένην ὑπό τε ἀρχαίων (Αὐγουστῖνος) καὶ ὑπὸ νεωτέρων τινῶν Ἐξηγητῶν ὑπὸ τὸ **οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανοὺς** καὶ ὑπὸ τὸ **πάλιν ἔρχομαι** δέον νὰ νοηθῇ ἡ δευτέρα τοῦ Χριστοῦ παρουσία, αὐτὴ αὕτη περὶ ἧς ὁ λόγος ἐν στ. 3. Τὴν κατὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν ἐκείνην ἐμφάνισιν τοῦ Χριστοῦ ὡς κριτοῦ ζώντων καὶ νεκρῶν ἐνώπιον παντὸς τοῦ κόσμου (Πρβλ. Ματθ. ΙΣΤ΄ 17. ΚΔ΄ 30 κλπ.), οὐχὶ δὲ πρὸ τῶν Ἀποστόλων μόνων ἢ τῶν πιστῶν, περὶ ὧν μόνων ὁ λόγος ἐν στ. 18, δικαιολογοῦσιν οἱ ὀπαδοὶ τῆς τελευταίας γνώμης λέγοντες, ὅτι διὰ τῶν ἐν τῷ ῥηθέντι στ. λόγων τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους δὲν ἀποκλείεται, ἀλλὰ παρασιωπᾶται ὡς παρέλκουσα ἡ διάφορον χαρακτῆρα

[1]) Πρβλ. καὶ ἱ. Χρυσ. εἰς τὸ *γνώσεσθε* (στ. 20) «ὅτι τότε εἶδον αὐτὸν ἀναστάντα καὶ συνόντα αὐτοῖς· τότε τὴν ἀκριβῆ πίστιν ἔμαθον· μεγάλη γὰρ ἡ τοῦ Πνεύματος δύναμις ἦν, ἡ πάντα αὐτοὺς παιδεύουσα».

μέλλουσα νὰ ἔχῃ καθολικὴ ἐμφάνισις τοῦ Ἰησοῦ. Κατ' ἀνάλογον τρόπον δὲν προσκρούει κατὰ τὴν γνώμην ταύτην καὶ τὸ ἐπακολουθοῦν **μικρὸν (ἔτι μικρὸν)** χαρακτηρίζον ὡς βραχυχρόνιον τὴν ἀπόστασιν τὴν χωρίζουσαν τὴν δευτέραν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν ἀπὸ τῆς πρώτης.

Στ. 19. Ἐξακολουθῶν ὁ Ἰησοῦς τὸν περὶ τῆς ἐλεύσεως Αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους λόγον καὶ ἀναπτύσσων αὐτὸν δηλοῖ, ὅτι αὕτη δὲν θὰ βραδύνῃ καὶ ἅμα ὅτι, ὡς ἤδη εἶπεν, θ' ἀντιληφθῶσιν αὐτῆς οἱ Ἀπόστολοι μόνοι, οὐδαμῶς δὲ **ὁ κόσμος,** οἱ ἄπιστοι δηλ., ἐπάγεται δὲ καὶ τὸν λόγον τῆς τοιαύτης διακρίσεως (τῶν Ἀποστόλων μελλόντων νὰ ἴδωσιν Αὐτόν, οὐχὶ δὲ τῶν ἀπίστων). **Θεωρεῖ. Θεωρεῖτε.** Κατὰ τοὺς ὑπὸ τὸ **πάλιν ἔρχομαι** (στ. 18) νοοῦντας τὰς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφανίσεις τοῦ Ἰησοῦ εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἀμφότερα τὰ ῥήματα ἀναφέρονται εἰς τὴν διὰ τῆς αἰσθητῆς ὁράσεως θεωρίαν τοῦ Ἰησοῦ. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι ἐκ τῶν ἀρχαίων ὁ Ζιγ. εἰς μὲν τὸ **οὐκέτι θεωρεῖ** σημειοῦται : «Ἀποθανόντα ὡς ἄνθρωπον», εἰς δὲ τὸ **ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με** : «ἐπιφαινόμενον ὑμῖν ἐκ διαλειμμάτων». Κατὰ τοὺς ἐν τῷ **πάλιν ἔρχομαι** ἐμβλέποντας τὴν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὸ **θεωρεῖ** καὶ **θεωρεῖτε** ἑρμηνευτέα ἐν οἷᾳ σημασίᾳ κεῖται τὸ ῥῆμα τοῦτο μικρὸν ἀνωτέρω (στ. 17), ὑπὸ τὴν ἔννοιαν δηλ. νοερᾶς θέας, θεωρίας προσιτῆς τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς ψυχῆς. Οἱ ἀσπαζόμενοι δὲ τὴν γνώμην, ὅτι διὰ τοῦ **πάλιν ἔρχομαι** ὁ Ἰησοῦς ὑπαινίσσεται τὴν δευτέραν παρουσίαν Αὐτοῦ, ὑπὸ τὸ **θεωρεῖ** καὶ **θεωρεῖτε** νοοῦσι τὴν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον πνευματικὴν θεωρίαν καὶ τὴν ἀπηρτισμένην μετὰ τοῦ Ἰησοῦ κοινωνίαν, εἰς ἣν θὰ εἰσήρχοντο οἱ Ἀπόστολοι (θὰ εἰσέλθωσιν οἱ πιστοὶ) μετὰ τὴν δευτέραν τοῦ Ἰησοῦ παρουσίαν. **Ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.** Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην αἰτιολογία τοῦ **οὐ θεωρεῖ (ὁ κόσμος)** καὶ **(ὑμεῖς δὲ) θεωρεῖτέ (με).** Κατ' ἄλλην γνώμην ἡ πρότασις κεῖται αὐτοτελῶς καὶ ἐξηγεῖται : Ἐπειδὴ ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς θὰ ζήσητε. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς σημασίας ἐνταῦθα τοῦ **ζῶ** καὶ **ζήσεσθε** (ἢ κατ' ἄλλην ἀρχαίαν γραφὴν **ζήσετε)** οἱ μὲν ἀρχαῖοι Ἑρμηνευταὶ (Χρυσ. Θεοφ. Ζιγ.) καὶ τῶν νεωτέρων τινὲς ἐξηγοῦνται ἀμφότερα τὰ ῥήματα μετὰ τῆς αὐτῆς σημασίας, ὡς ἀναφερόμενα δὲ εἰς τὴν μετὰ θάνατον ζωήν. Οὕτω ὁ Θεοφ. ἐπὶ παραδείγματι σημειοῦται : «Ὑμεῖς φησι μόνοι ὄψεσθέ με καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Ζῶ γάρ, εἰ καὶ θάνατον δέξομαι καὶ ἀνίσταμαι. **Καὶ ὑμεῖς δὲ ζήσεσθε.** Τ. ἔ... κἂν ἀποθάνητε ζήσεσθε». Ἄλλοι τῶν νεωτέρων τὴν σημασίαν τῆς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ζωῆς περιορίζουσιν εἰς μόνον τὸ **ζῶ**, εἰς ὃ προσδίδουσι τὴν σημασίαν πνευματικῆς καὶ σωματικῆς ἅμα ζωῆς, ὑφ' ἣν ἐνεφανίσθη τοῖς Ἀποστόλοις ὁ Ἰησοῦς καὶ κατέστη ὁρατὸς ὑπ' αὐτῶν, τὸ δὲ **ζήσεσθε** ἑρμηνεύουσιν ἐν σημασίᾳ

πνευματικῆς ζωῆς. Ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ ἐξηγοῦνται τὸ ῥῆμα τοῦτο καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων ἐξηγητῶν, ὃν τρόπον πολλοὶ αὐτῶν καὶ τὸ **ζῶ**, ἀναφέροντες αὐτὸ εἰς τὸν ἄφθιτον καὶ ὑπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀκατάλυτον χαρακτῆρα τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ, ἢ εἰς τὴν ἐν Οὐρανοῖς ζωὴν Αὐτοῦ, δεδοξασμένου, καθ' ὃν χρόνον εἰς τὸ **ζήσεσθε** ἀποδίδουσι τὴν ἔννοιαν τῆς ἀναλόγου ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς, καθιστάσης δυνατὴν οὐ μόνον τὴν ἐξωτερικὴν θεωρίαν τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν βαθυτέραν καὶ ὑψηλοτέραν ἐκτίμησιν Αὐτοῦ. Πρὸς τῇ παρατεθείσῃ ἐξηγήσει τοῦ **ζήσεσθε** ὁ Θεοφ. ἑρμηνεύει τὸ **ζήσεσθε** καὶ ἄλλως: «**ζήσεσθε**, τ. ἔ., ἰδόντες με χαρήσεσθε καὶ οἷον ἀπονεκρωθέντες ἀναβιώσετε τῇ ἐμῇ ἐμφανείᾳ». Ὑπὸ ἀνάλογον πνεῦμα ἐξηγοῦνται τὸ **ζήσεσθε** καὶ τῶν νεωτέρων τινές. Δευτέρα τις γνώμη ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τοῦ **ζήσεσθε** ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ Ζιγ. «Μὴ ἀναιρούμενοι αὐτίκα σὺν ἐμοί, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἐμῆς δυνάμεως ἐφ' ἱκανὸν συντηρούμενοι».

(Ἕπεται συνέχεια)

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΕΡΙΚΟΠΗ

Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πρᾳότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος Ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. Πιστὸς ὁ λόγος· καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ Θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις· μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι. αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.

[Τίτ. Γ' 1—11

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΡΔΕΩΝ και ΠΙΣΙΔΙΑΣ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΣΑΡΔΕΩΝ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΑΥΤΗΣ

Αἱ Σάρδεις, «***πόλις μεγάλη, νεωτέρα μὲν τῶν Τρωϊκῶν, ἀρχαία δ' ὅμως***», ἦσαν πρωτεύουσα τοῦ ἰσχυροῦ τῆς Λυδίας βασιλείου ἐξιχθεῖσαι ὑπὸ τὸν τελευταῖον μάλιστα ἡγεμόνα αὐτῶν, τὸν Κροῖσον, εἰς μέγιστον βαθμὸν αἴγλης καὶ εὐδαιμονίας, ἕως οὗ ὑπὸ τὸν αὐτὸν καὶ πάλιν ἡγεμόνα ἀπολέσασαι ἣν εἶχον ἐπίζηλον δόξαν καὶ εὐτυχίαν περιῆλθον εἰς θέσιν ὑποδεᾶ περιπεσοῦσαι ἀργότερον καὶ εἰς παντελῆ ἀφάνειαν. Ἡ μελέτη τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς μεγάλης ταύτης Λυδικῆς πόλεως δὲν ὑπῆρξεν ἄμοιρος ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος διὰ τοὺς σοβαροὺς ἱστοριοδίφας ἀπό τε πολιτικῆς καὶ τῆς ἄλλης περὶ τὰς τέχνας καὶ τὸ καλῶς ὠργανωμένον ἐμπόριον ἐκείνης ἐνδιατριβούσης ἀπόψεως, ὅπως καὶ ἡ μετέπειτα τῆς αὐτῆς πόλεως τύχη δὲν ἔπαυσεν ἐφελκύουσα παρομοίως τὴν προσοχὴν τῶν ἱστορικῶν, δὲν εἶνε δὲ ἄγνωστον ὅτι καὶ ἐξαφανισθεῖσα τέλεον διέσωσεν ἐκ τοῦ παρελθόντος καὶ σήμερον ἔτι πολὺν τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ πλῆρες ἀναμνήσεων παλαιᾶς γοητείας καὶ ἀρχαίου μεγαλείου ὄνομα αὐτῆς.[1]

[1]) Περὶ τῆς καθόλου ἱστορίας τῶν *Σάρδεων* : ὅρα Ἡρόδοτ. Α' 7. 15. 29. 73. 84. 86. 93. Ε'. 52-54. 101-105—Στράβ. ΙΒ'. 579. 624-27. ΙΓ'. 596. ΙΔ'. 648—Παυσαν. Γ'. θ'. 5. Δ' κδ'. 2.—La grande Encyclopédie Française, inventaire des sciences des lettres et des arts ἐν τῇ λέξει : Sardes. — Asie Mineure, description géographique, historique et archéologique des provinces et des villes de la chersonnèse d'Asie, par Charles Téxier. Paris 1862. σελ. 232 καὶ ἑξ.—Travels in Asia Minor and Graece by R. Chandler, D. D., III. édit 1817. t. 1ère σελ. 290-296.—Dictionary of the Bible edit by James Hastings. Edinbourgh 1909. vol IV. σελ.

Τῆς ἀνωτέρω ἱστορίας τῶν Σάρδεων οὐχ ἧττον ἐνδιαφέρουσα προβάλλει καὶ ἡ ἐπὶ μέρους θρησκευτικὴ τοιαύτη. Προστάτις θεὰ τῆς πόλεως ταύτης καὶ καθόλου μήτηρ τῶν Λυδῶν ἐλογίζετο ἡ Κυβέλη, τῆς ὁποίας καὶ «**ἱρὸν**» ὑπῆρχεν ἐν Σάρδεσιν. Αὕτη προσομοιάζουσα κατά τινας μὲν πρὸς τὴν Ἐφεσίαν Ἄρτεμιν, κατ᾽ ἄλλους δὲ πρὸς τὴν Περσεφόνην, εἶχε τὴν διαρκῆ αὑτῆς διαμονὴν εἴτε ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Τμώλου, εἴτε παρὰ τὸν Πακτωλὸν ἢ παρὰ τὴν λίμνην τῆς Γυγαίης, ἔνθα τὸ ἄδυτον αὐτῆς καὶ ἡ κυρίως νεκρόπολις τῶν Σάρδεων, εἰς ἣν ὁ Λυδικὸς λαὸς ἐπέστρεφε μετὰ θάνατον ἵνα ἀναπαυθῇ πλησίον τοῦ οἴκου τούτου τῆς μεγάλης μητρὸς αὐτοῦ Κυβέλης. Τὸν ἐνδιατρίβοντα περὶ τὰ τοιαῦτα ἱστορικὸν ἐνδιαφέρει κυρίως ὁ καθορισμὸς τοῦ ἰδιαιτέρου χαρακτῆρος τῆς ὡς ἄνω «***ἐπιχωρίης θεοῦ Κυβήβης***», δὲν εἶνε δὲ δύσκολον μία ἐπισταμένη μελέτη καὶ ἑρμηνεία τῶν ἐπὶ νομισμάτων τῆς Σαρδηνῆς πόλεως ἀπεικονιζομένων θρησκευτικῶν σκηνῶν, καίπερ ἐν τοῖς πλείστοις ἀσαφῶν καὶ δυσλήπτων, νὰ παρουσιάσῃ τὴν θεὰν ταύτην θεωρουμένην ὡς ἐξασκοῦσαν θεραπευτικὴν δύναμιν καὶ παρέχουσαν ἰαματικὴν χάριν πρὸς πάντα Σαρδηνὸν καὶ καθόλου Λυδὸν πολίτην.[2])

---

404 καὶ ἑξ.—Dictionnaire de la Bible par **F. Vigouroux**. Paris 1912. t. V. σελ. 1481 καὶ ἑξ. —The Letters to the Seven Churches of Asia and their place in the plan of the Apocalypse, by **W. M. Ramsay**. London. σελ. 354 καὶ ἑξ. — Οἱ ἑπτὰ ἀστέρες τῆς Ἀποκαλύψεως ὑπὸ ***Γ. Λαμπάκη***. Ἀθῆναι 1909 σελ. 338.—New Classical Dictionnary of Biography, Mythologiy and Geography by **William Smith**. London 1850 σελ. 674. — Λεξικὸν Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας ***Σ. Βουτυρᾶ***, Κων τολις 1889 τόμ. Ζ'. σελ. 288 καὶ ἑξ. - Περὶ ***Λυδίας*** ἰδιαιτέρως ὅρα : La Grande Encyclopédie Française, t. 22 σελ. 816 καὶ ἑξῆς.

2) Περὶ τῆς θεᾶς ***Κυβέλης*** ἢ ***Κυβήβης*** ἢ ***Κολοηνῆς Ἀρτέμιδος*** ὅρα : Ἡρόδ. Ε'. 102.—Σοφοκλ· Φιλοκτ. 391-393.—Στραβ. ΙΓ' 627.—Καππαδοκικὰ ὑπὸ ***Π. Καρολίδου***. Κων/πολις 1874 τόμ. Α' σελ. 111. — Μυθολογία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὑπὸ ***Ἠλία Ι. Οἰκονομοπούλου***. Ἀθῆναι. 1895. σελ. 665 καὶ ἑξ.—Τὰ σχετικὰ ἐν ταῖς ὑπὸ σημ. 1 παραπομπαῖς.—Ἰδιαιτέρως περὶ τοῦ ἐν Σάρδεσι ναοῦ αὐτῆς σημειοῦται ὅτι οὗτος πυρποληθεὶς κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἰώνων κατάληψιν τῆς πόλεως, ἐκδικουμένων τὴν ὑπὸ τῶν Περσῶν πυρπόλησιν τῶν ἐν Ἑλλάδι ναῶν, ἀνῳκοδομήθη κατόπιν διαταγῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ὁ ρυθμὸς αὐτοῦ δὲν διαφέρει πολὺ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ. Δύο μεγάλαι στῆλαι ἀποτελοῦσι σήμερον τὰ μόνα ἄξια λόγου λείψανα τοῦ ἄλλοτε μεγα-

Εἰς τοιαύτην θρησκευτικὴν νοοτροπίαν καὶ κατάστασιν διετέλει ἡ πόλις τῶν Σάρδεων ὅτε ἐπέλαμψε καὶ εἰσέδυσεν εἰς αὐτὴν πραγματικὴ δύναμις καὶ χάρις, ἡ τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος. Φῶς ἀληθινὸν τοῦτο ἀπέσβεσε τὸν ἄλλως ὑποτρέμοντα ἐν Σάρδεσιν ὠχρὸν θρησκευτικὸν λύχνον διαλῦσαν τοιουτοτρόπως τὸ ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας ψηλαφητὸν σκότος δι' ὧν ἐξαπέλυσεν ἀνὰ τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὴν Λυδικὴν ἐπαρχίαν ἅπασαν ζωογόνων ἀκτίνων τῆς θεϊκῆς αὐτοῦ προελεύσεως. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἵδρυσις καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας διατήρησις καὶ ζωὴ μιᾶς ὄντως χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις παρὰ τὴν ἑκάστοτε διάφορον ἐξέλιξιν καὶ διαδρομὴν αὐτῆς, ἐκ παραλλήλου πολλάκις καὶ πρὸς τὴν παλίντροπον πολιτικὴν τύχην τῆς ὁμωνύμου πόλεως, δὲν ἔπαυσε νὰ θεωρῆται μία τῶν πρώτων Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐξακολουθήσασα ἀκόμη καὶ μετὰ τὸν τελευταῖον λόγον, τὸν ὁποῖον ἀπήγγειλε δι' αὐτὴν ἡ ἱστορία, νὰ διαιωνίζῃ καὶ διὰ μόνου τοῦ τίτλου αὐτῆς ἣν πάλαι ποτὲ προέβαλλε δόξαν καὶ αἴγλην. Ἐντεῦθεν καθίσταται εὐνόητον τὸ ἐνδιαφέρον παντὸς μὲν περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐνδιατρίβοντος, ἰδίᾳ δὲ τοῦ χαράσσοντος τὰς γραμμὰς ταύτας. Τιμηθείς, κατ' εὐμενῆ καὶ ἐπιεικῆ κρίσιν τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας, διὰ τοῦ σεμνοῦ τίτλου καὶ ὀνόματος τῆς παλαιφάτου ταύτης Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ φέρων ἐν ταῖς χερσὶν τὴν ἀρχιερατικὴν ῥάβδον αὐτῆς, λογίζεται μεγίστην αὐτοῦ ἠθικὴν ὑποχρέωσιν φλεγόμενος ἅμα καὶ ὑπὸ ἱεροῦ πόθου, ὅπως συν-

---

λοπρεποῦς ναοῦ τῆς Κυβέλης. Πρὸς ταῖς ἀνωτέρω παραπομπαῖς: ὅρα Λεξικὸν τῶν ἁγ. Γραφῶν ὑπὸ *Γ. Κωνσταντινίδου* 1888 σελ. 885-886.—*Νικολάου Λωρέντη* Νεωτάτη διδακτικὴ Γεωγραφία 1839, τόμ. Γ', σελ. 110.—Abregé de Geographie par **Adrien Balbi.** III edit 1840, t. I', σελ. 665.—Voyage aux Sept Eglises de l'Apocalypse par l'**Abbé E. Le Camus.** Paris 1896. 220-221.—Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας Δελτίον Θ'. Ἐν Ἀθήναις 1910, σελ. 49, ἔνθα ἀναγράφονται σχετικαὶ φωτογραφίαι τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 6097 καὶ 6098.—Λεξικὸν τῆς Κ. Διαθήκης ὑπὸ *Σωφρονίου Εὐστρατιάδου*, Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως 1910. σελ. 726. — Τὸ μέγα Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν **Mayer** t. 37 σελ. 128. —Μεγ. Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδία τόμ. Ε', σελ. 691. — Λεξικὸν Ἐγκυκλοπαιδικὸν ὑπὸ *Ν. Πολίτου* Ἀθῆναι, 1890, τόμ. Β', σελ. 366. Συμπλήρωμα τοῦ αὐτοῦ Λεξικοῦ. Ἀθῆναι, 1902, σελ. 851.

δεθῇ στενότερον μετ' αὐτῆς διὰ τῆς βαθυτέρας τοὐλάχιστον γνώσεως τῶν κατ' αὐτήν, ἀφοῦ δὲν ηὐτύχησε νὰ συνδεθῇ ἄλλως, ὡς ποιμὴν δηλ. πρὸς ποίμνιον, ὡς ἀπ' αἰώνων διατελοῦν τοῦτο ἀνύπαρκτον.

Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προβάλλεται εἰς τὴν δημοσιότητα ἡ παροῦσα μελέτη. Ἀποτελεῖ σύντομον ἐξιστόρησιν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σάρδεων ἐν μὲν τῷ **πρώτῳ** μέρει καθορίζουσαν τὰ κατὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ τὴν διὰ τῶν αἰώνων λοιπὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν αὐτῆς, ἐν δὲ τῷ **δευτέρῳ** μέρει ἀπαριθμοῦσαν μετὰ σημειώσεων ἱστορικῶν τὰ ὀνόματα τῶν περιελθόντων εἰς ἡμᾶς ἐπισκόπων τῆς Μητροπόλεως ταύτης μετά τινος συγχρόνως ἁπλῆς ἀναγραφῆς τῶν ἀρχιερατικῶν προσώπων καὶ τῶν ὑποκειμένων ταύτῃ ἐπισκοπῶν, ἐν **παραρτήματι** δὲ περιλαμβάνουσαν πᾶν ὅ,τι σχετικὸν γραπτὸν μνημεῖον ἀναφέρεται πρὸς ἐκείνους καὶ πρὸς τὴν ἐν λόγῳ Ἐκκλησίαν. Ἄνευ φιλολογικῆς ἢ ἄλλης τινὸς ἀξιώσεως θὰ θεωρηθῇ εὐτυχὴς ἡ ἀνὰ χεῖρας μελέτη ἐὰν ἀξιωθῇ τῆς σοβαρᾶς προσοχῆς καὶ κρίσεως τῶν φίλων ἀναγνωστῶν καὶ ἰδίως τῶν ἐπαϊόντων οὖσα βεβαία ἐκ τῶν προτέρων ὅτι οἱαδήτις κριτικὴ συμβολὴν μόνον πολύτιμον πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῆς ἤθελεν ἀποτελέσῃ.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΟΠΙΝ ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΝ ΣΑΡΔΕΣΙΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

§ 1. *Ἡ ἵδρυσις τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σάρδεων.*

Ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος, ἐν συνοδείᾳ καὶ τοῦ Σίλα, διερχόμενος τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατικὴν χώραν ἐκωλύθη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «***λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ***», ἐπανερχόμενος δ' ἔπειτα ἐκ Κορίνθου εἰς τὴν Ἀσίαν «***κατήντησεν εἰς Ἔφεσον***» καὶ «***εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέχθη τοῖς Ἰουδαίοις***», μεθ' ὃ ἀναβὰς εἰς Ἱεροσόλυμα ἐπεχείρησε τὴν τρίτην αὐτοῦ ἀποστολικὴν περιοδείαν. Κατὰ τύα-

την διὰ τῆς Φρυγίας καὶ Γαλατικῆς χώρας ἐλθὼν εἰς Ἔφεσον διέμεινεν ἐκεῖ ὑπὲρ τὰ δύο ἔτη κηρύττων οὕτως, «**ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας**», συνεπείᾳ δὲ τούτου ἐξεδηλώθη μεγάλη ταραχὴ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐνεργείᾳ τοῦ ἀργυροκόπου Δημητρίου ὁμολογοῦντος, «**ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον**». Μετὰ περιοδείαν δ' ἀργότερον ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα ἐπιστρέψας εἰς Ἀνατολὴν δὲν ἠθέλησε μὲν «**χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ**», ὅμως «**ἀπὸ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. . . . ἐν οἷς διῆλθε κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ**» καὶ δοὺς αὐτοῖς τὰς προσηκούσας νουθεσίας καὶ ὁδηγίας κατηυθύνθη εἰς Ἱεροσόλυμα, ὁπόθεν κατόπιν πολυχρονίου φυλακῆς ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην. Ἐκεῖθεν δὲ ἀπελευθερωθεὶς ἐπεσκέφθη πρὸς ἄλλαις τὸ ὕστατον καὶ τὰς ἐκκλησίας τῆς Ἀσίας. [3])

Ὑπὸ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐννοητέαν τὴν λεγομένην **ἀνθυπατικὴν Ἀσίαν** (Asia proconsularis), ὑπονοοῦσαν μὲν τὰς πρὸς τὸ Αἰγαῖον δυτικωτέρας χώρας, ἐν αἷς καὶ τὴν **Λυδίαν**, ἔχουσαν δὲ πρωτεύουσαν καὶ μητρόπολιν τὴν Ἔφεσον. [4]) Ἐν τῇ πόλει δὲ ταύτῃ στήσας, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ὁ Παῦλος τὸ κέντρον τῆς ἀκαταπονήτου ἀποστολικῆς αὐτοῦ ἐνεργητικότητος ἐπέφερε τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα θαυμάσια ἀποτελέσματα, ὥστε ἡ χριστιανικὴ πίστις νὰ προσλάβῃ διαστάσεις εὐρείας, ἐπεκταθεῖσα ἀπὸ τῆς Ἐφέσου καὶ ἀνὰ τὰ λοιπὰ τμήματα τῆς ἀνθυπατικῆς Ἀσίας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Λυδίας, καὶ οὕτως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἐφέσου νὰ καταστῇ σὺν τῷ χρόνῳ μήτηρ πολλῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκκλησιῶν. [5]) Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι οὐδεμίαν θετικὴν καὶ ἀκριβῆ πληροφορίαν ἔχομεν πότε

---

3) Πράξ. Ἀποστόλων κεφ. ιστ', 6. ιη', 19. 23. ιθ', 10. 26. κ', 16. 17 καὶ ἑξ. Α'. Τιμοθ. α', 3. πρβλ. καὶ γ', 14.—Ἑρμηνεία εἰς τὴν Κ. Διαθήκην ὑπὸ ***Ν. Δαμαλᾶ.*** Ἀθῆναι 1876, τόμ. Α', σελ. 344.—La Sainte Bible commentée par L. Cl. Filion, édit. 9ème. Paris 1928, t. VIII σ. 6.

4) Πράξ. Ἀποστ. β', 9. ιστ', 6. ιθ', 10. 22. κ', 4. 16. 18. κα'. 27. κδ', 28.—Filion ἔνθα ἀνωτέρω, τόμ. VII, σ. 620. 650. 724. 752. 773. tom. VIII, σελ. 795 — Kritisch exegetischer Kommentar uber das N. Testament, 16nte abteilung, die Offenbarung Johannis. Göttingen 1859, von Dr. H. Meyer, σελ. 101. — La Sainte Bible avec commentaire par J. A. Pétit, tom.XVII, σ. 257. — L'Apocalypse, par Antoine Reymond, Lausanne t. I, σελ. 21—22. — Γεωγραφικὰ εἰς τὴν Κ. Διαθήκην. Ἀσία, Γαλατία, Φρυγία ὑπὸ ***Β. Ἀντωνιάδου***, καθηγητοῦ, ἐν «Νέῳ Ποιμένι», ἔτος Α' (1919) σελ. 193—208.—***Ν. Δαμαλᾶ*** ἔνθα ἀνωτέρω Α', σελ. 317, 400, πρβ. καὶ W Ramsay, ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 114 120

5) Πράξ. ιθ' 10 καὶ 26. —***Ν. Δαμαλᾶ*** ἔνθα ἀνωτέρω, Α', σελ. 325.—Filion, ἔνθα ἀνωτέρω, t. VII σελ. 752. —Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ὑπὸ ***Ἐμμ. Ζολώτα.*** Ἀθῆναι, 1906, τόμ. Α', σελ. 20. 47. 350.

καὶ ὑπὸ τίνος ἐκηρύχθη τὸ εὐαγγέλιον εἰς Λυδίαν γενικῶς καὶ εἰς Σάρδεις ἐπὶ μέρους,[6]) ὅμως δυνάμεθα μετὰ πολλῆς τῆς βεβαιότητος νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐν Ἐφέσῳ κατ' ἀρχὰς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ἀνθυπατικῆς Ἀσίας εἶτα ἀκουσθὲν ἀποστολικὸν κήρυγμα τοῦ Παύλου ἀπήχησε καὶ μέχρι τῆς Λυδικῆς ἐπαρχίας καὶ εἰδικῶς τῆς πόλεως Σάρδεων, καὶ δὴ κατ' αὐτὸν ἔτι τὸν χρόνον τῆς ὑπερδιετοῦς ἐν Ἐφέσῳ διαμονῆς ἐκείνου, συνεργούντων εἰς τοῦτο ἄλλων τε καὶ Ἰουδαίων.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, ὡς γνωστόν, ἀπετέλουν πολυαρίθμους ἰουδαϊκὰς παροικίας ἐν πολλαῖς πόλεσι τῆς Λυδίας καὶ γενικώτερον τῆς Ἀσίας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει Σάρδεων, ἀνάγοντες κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ παρουσίαν αὐτῶν εἰς ἐνέργειαν Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου (222-187) μετοικήσαντος ἐξ Ὑρκανίας δισχιλίας ἐν ὅλῳ ἰουδαϊκὰς οἰκογενείας καὶ ἐγκαταστήσαντος αὐτὰς εἰς τὸ μεταξὺ Θυατείρων—Μαγνησίας—Σάρδεων πεδίον, τὸ ἐπονομασθὲν Ὑρκάνιον. [7]) Καθόλου δὲ περὶ τὸ ἐμπόριον οὗτοι ἀνέκαθεν ἐνδιατρίβοντες, ἐπεζήτουν ἀναμφιβόλως καὶ τὰς μᾶλλον εὐνοούσας τὸ ἔργον αὐτῶν ἀγοράς. Καὶ τοιαῦται μὲν ἦσαν καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἀσίας, προεῖχε δὲ πασῶν ἡ Ἔφεσος ἀποτελοῦσα μέγα καὶ ἀκμάζον κέντρον ἐμπορίου, ἐπηκκολούθει δ' ἔπειτα αὐτὴ ἡ πόλις τῶν Σάρδεων σημαντικὴν ἐπίσης ἐμπορικὴν ἀγορὰν τῆς Λυδίας παρυσιάζουσα. Αἱ πόλεις αὗται προσελκύουσαι καθ' ἑκάστην πλῆθος ἀνθρώπων ἐμπορευομένων καὶ συνεπῶς διατηροῦσαι πρὸς ἀλλήλας στενὴν τὴν συνάφειαν, διηυκόλυνον πολλάκις ἀνεπαισθήτως καὶ τὴν ἐκ μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην μετάδοσιν καὶ ὑποστήριξιν ἰδεῶν κοινωνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ περιεχομένου. Δὲν ἀποκλείεται λοιπὸν ἀνάλογόν τι νὰ ἔχῃ συμβῇ καὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως. Ἰουδαῖοι δηλ., ἔτι δὲ καὶ ἐθνικοί, ἐγκατεστημένοι ἐν Σάρδεσι καὶ Λυδίᾳ καὶ χάριν ἐμπορίου κατελθόντες εἰς Ἔφεσον καὶ ἀκούσαντες ***τὸν λόγον τοῦ Κυρίου κατὰ κράτος αὐξάνοντα καὶ ἰσχύοντα*** ἠσπάσθησαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἐπανελθόντες δὲ εἰς τὰ ἴδια διελάλησαν αὐτοὶ πρῶτοι τὸ ἀποστολικὸν τοῦ Παύλου κήρυγμα συμβαλόντες τὰ μέγιστα εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ πρώτου χριστιανικοῦ πυρῆνος ἐν Σάρδεσι· ἢ καὶ ἄλλως, Ἰουδαῖοι, ἄνευ καὶ πάλιν ἐξαιρέσεως τῶν ἐθνικῶν, ἐξ Ἐφέσου ἢ ἄλλοθεν κατα-

---

6) **Filion**, ἔνθα ἀνωτέρω t. VIII, σ. 807. — **F. Vigouroux**, ἔνθα ἀνωτέρω, t. V, σελ. 1481 καὶ ἑξ.

7) *Β. **Ἀντωνιάδου.*** Γεωγραφικὰ κλπ., ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 205 καὶ ἑξ.— Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ὑπὸ ***Φιλαρ. Βαφείδου.*** Κων/πολις 1884, τόμ. Α', σελ. 21.—Ἐκκλ- Ἱστορία ὑπὸ ***Α. Διομ. Κυριακοῦ.*** Ἀθῆναι 1897, τόμ. Α', σελ. 60 πρβλ καὶ **Filion**, ἔνθα ἀνωτέρω t. VIII σελ. 661.

γόμενοι καὶ τὰς Σάρδεις διὰ λόγους ἐμπορίου ἐπισκεφθέντες μετέδωκαν αὐτοὶ πρῶτοι εἰς αὐτὰς τὸ φῶς τοῦ χριστιανισμοῦ. [8])

Ἀλλ' εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ β' ἡμίσεως τοῦ α' αἰῶνος διεδόθη πρὸς ἄλλαις χώραις καὶ ἀνὰ τὴν Λυδίαν καὶ ἰδιαιτέρως τὸς Σάρδεις, [9]) τῆς διοργανώσεως τῶν κατ' αὐτὸ ἀναβληθείσης βραδύτερον. Ἴσως δηλ. ἀπεστάλη πρόσωπον κατάλληλον ἐκ τῆς συνοδείας τοῦ Παύλου, ***εὐαγγελιστής,*** πρὸς συστηματικὴν διακήρυξιν τοῦ θείου λόγου καὶ ἐκκλησιαστικὴν διοργάνωσιν τῶν ἐκεῖ ὀλίγων κατ' ἀρχὰς ἀλλ' ὁσημέραι πληθυνομένων πιστῶν. Δὲν ἀποκλείεται δὲ μάλιστα καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Τιμόθεος, ὁ παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Παύλου ὅπως παραμείνῃ ἐν Ἐφέσῳ πρὸς ἐκρίζωσιν τῶν ψευδοδιδασκαλιῶν καὶ προτραπεὶς ὑπ' αὐτοῦ ὅπως κηρύττῃ τὸν θεῖον λόγον ἐκτελῶν τὸ ἔργον εὐαγγελιστοῦ, νὰ μετέσχε ζωηρῶς εἰς τὴν διάδοσιν καὶ ἐπιστήριξιν τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνὰ τὴν ἀνθυπατικὴν Ἀσίαν, ἄρα καὶ τὴν Λυδίαν καὶ τὰς Σάρδεις, δεδομένου ὅτι δὲν ἀποκλείεται ἐκ τῶν σχετικῶν γραφικῶν χωρίων ὄχι μόνον ἡ ἐν Ἐφέσῳ ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῇ ἀνθυπατικῇ καθόλου Ἀσίᾳ διατριβὴ αὐτοῦ. [10]) Χωροῦντες δὲ περαιτέρω παραδεχόμεθα ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἀπόστολος Πέτρος, ὁ ἀπευθύνας τὴν πρώτην αὐτοῦ καθολικὴν ἐπιστολὴν «ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, ***Ἀσίας*** καὶ Βιθυνίας» ἐξήσκησε τὸ ἀποστολικὸν αὐτοῦ ὑπούργημα κατά τινα τρόπον καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους τμήμασι τῆς ἀνθυπατικῆς Ἀσίας (ἄρα καὶ τῷ λυδικῷ τμήματι) συντελέσας ἔστω καὶ ἐμμέσως εἰς τὴν ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει ἐπιστήριξιν τῆς Σαρδινιακῆς ἐκκλησίας. [11])

Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ ἰσχύῃ καὶ περὶ τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἀποκλειομένης ὅμως ἐκ τῶν προτέρων πάσης γνώμης περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἱδρύσεως τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἐκκλησιῶν, ἑπομένως καὶ τῆς τῶν Σάρδεων, [12]) ἀφοῦ τυγχάνει γνωστόν, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἀφίκετο εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Παύλου, ὀλίγον πρὸ τῆς καταστροφῆς ἢ ὀλίγον

---

8) ***Ν. Δαμαλᾶ,*** ἔνθα ἀνωτέρω τόμ. Α', σελ. 400.—***Ε. Ζολώτα,*** ἔνθα ἀνωτέρω τόμ. Α', 20.—**Filion,** ἔνθα ἀνωτέρω t. VII, p. 752, t. VIII p. 323.— **Abbé Le Camus,** ἔνθα ἀνωτ. σ. 226.—**Charl. Texier,** ἔνθα ἀνωτ. σ. 320.—***Μ. Παρανίκα,*** περὶ Ἐφέσου, ἐν τῷ περιοδ. «ὁ ἐν Κων/πόλει Ε. Φ. Σύλλογος» ἔτος ιδ' (1879—80) Κων/πολις 1884, σελ. 58.

9) Πρβλ. Πράξ. Ἀποστόλων κεφ. ιθ' 10.

10) Πρβλ. Α' Τιμοθ. α' 3. Β' Τιμοθ. α' 15. δ' 5. 12. — ***Ν. Δαμαλᾶ,*** ἔνθα ἀνωτ., τόμ. Α', σ. 430. **Filion** ἔνθα ἀνωτ. V III p. 468. 470.

11) ***Ν. Δαμαλᾶ,*** ἔνθα ἀνωτ. τόμ. Α' 515. 519. 520.—**Filion** ἔνθα ἀνωτ. t. VIII, p. 661. —***Δ. Κυριακοῦ*** Ἐκκλ. Ἱστορία τόμ. Α' σ. 86.

12) **Adrien Balbi,** abregé de Géographie ὡς ἀνωτέρω σελ. 665.

μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐπιφανεὶς τότε εἰς τὰς ἀνὰ τὴν Ἀσίαν ἱδρυμένας ἐκκλησίας παρήγορος ἄγγελος καὶ προστάτης καὶ διδάσκαλος ἀπέναντι τῶν εἰς αὐτὰς ἀνακυψασῶν ψευδοδιδασκαλιῶν καὶ ἐπιστηρικτὴς τῶν ἐκκλησιῶν ἐν τῇ ἀνοθεύτῳ πίστει καὶ διοργανωτὴς ἔτι αὐτῶν, καταρδεύων ἐν γένει καὶ ἐπαυξάνων τὸν τοῦ Κυρίου ἀμπελῶνα, ὃν ὁ Παῦλος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐφύτευσαν ἐν Ἀσίᾳ, ἀξιούμενος δὲ παρὰ πάντων τῶν ἑκασταχοῦ τῆς Ἀσίας πιστῶν ἰδιαζούσης τιμῆς καὶ ἀπεράντου σεβασμοῦ καὶ κύρους. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἐπισημότερον οὕτως εἰπεῖν ἐκδηλωθεῖσα ἀποστολικὴ μέριμνα αὐτοῦ ἀπευθυνθέντος διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως «***ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις τῆς Ἀσίας***» καὶ γράψαντος ἰδιαιτέρως «***καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας***»[13]).

§ 2. *Ἡ Ἐκκλησία τῶν Σάρδεων κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν.*

Ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἄγγελον τῶν Σάρδεων ἐπιστολῆς τοῦ ἱ. Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου [14]) καταφαίνεται κυρίως ἡ αὐθεντικότης καὶ τὸ ἀπόλυτον κῦρος, ὅπερ ἐξήσκει οὗτος ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἀνθυπατικῇ Ἀσίᾳ ἐκκλησιῶν. Ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἐπιστολῇ τῆς Ἀποκαλύψεως τὸ ὕφος καὶ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ γράφοντος ἀναπτύσσονται τόσον σαφῶς ὅσον ἐν τῇ πρὸς τὰς Σάρδεις τοιαύτῃ. Συμβουλεύει ὁ ἐπιστέλλων τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν μετὰ ἐνδιαφέροντος μὲν καὶ ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὕφους καὶ τόνου ἁρμόζοντος μόνον εἰς πρόσωπα ἐξασκοῦντα ἐπιρροήν.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης φαίνεται ἐμπνεόμενος ἐν μέρει καὶ ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς πόλεως τῶν Σαρδιανῶν, ἐφ᾽ ὅσον ἐγίνωσκεν ὅτι οὐδεμία πόλις τῆς ἀνθυπατικῆς Ἀσίας εἶχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα λαμπρο-

13) ***Ἐμμ. Ζολώτα*** ἔνθα ἀνωτ. σελ. 21. 48. 54. 70. 71. 75. — Ὁ ***Δαμαλᾶς*** καίπερ παραδεχόμενος ὡς συγγραφέα τῆς Ἀποκαλύψεως ὄχι τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, ἀλλ' ἕτερον Ἰωάννην, μαθητὴν ἐπίσης τοῦ Κυρίου, προφήτην τὸ ἀξίωμα καὶ πρεσβύτερον, ὅμως φρονεῖ ὅτι οὗτος ἀπευθύνεται πρὸς τὰς ἑπτὰ Ἐκκλησίας τῆς Ἀσίας «γνωστὰς αὐτῷ ἐκ μακροχρονίου, ὡς φαίνεται, ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ διατριβῆς καὶ ἐργασίας» (τόμ. Α΄ σελ. 569. 571). Καὶ ὁ **W. Ramsay**, ἐπίσης μὴ παραδεχόμενος τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ὡς συγγραφέα τῆς Ἀποκαλύψεως, παραδέχεται ὅμως ὅτι ὁ ἐπιστείλας πρὸς τὰς ἑπτὰ Ἐκκλησίας τῆς Ἀσίας εὑρίσκετο ἐν ὑπευθύνῳ συνδέσμῳ πρὸς αὐτάς, ἐνήμερος διατελῶν τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ πράξεων αὐτῶν καὶ ἔχων τὸ καθῆκον νὰ διοικῇ, συμβουλεύῃ καὶ παρακολουθῇ τὴν καθόλου θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτῶν ζωὴν καὶ μεριμνᾷ περὶ τῆς ἐν Χριστῷ εὐημερίας αὐτῶν (ἔνθα ἀνωτ. σελ. 74 καὶ 79).

14) Ἀποκάλυψις γ΄. 1—6. Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς ὅρα ἐν τῷ ***παραρτήματι.***

τέραν ἐκείνης ἱστορίαν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὅτι οὐδεμία πόλις τῆς αὐτῆς περιφερείας εἶχε νὰ παρουσιάσῃ τοιαύτην μελαγχολικὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ παρελθόντος μεγαλείου καὶ παρούσης παρακμῆς, ὅσον αἱ Σάρδεις. Ἡ πόλις αὕτη φαινομενικῶς ἔζη, ἐνῷ πραγματικῶς εἶχεν ἀποθάνει. Τὴν κατάστασιν ταύτην εἶχεν ὑπ᾿ ὄψει ὁ Ἰωάννης γράφων τὴν ἐπιστολήν. Δὲν ἕπεται ὅμως ἐκ τούτου, ὅτι ὁ ἀπόστολος σχεδιάζων τὸ θέμα τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ προὐτίμησε νὰ ἐνδιατρίψῃ μόνον ἐπὶ παλαιῶν ἱστορικῶν γεγονότων ἀφίνων κατὰ μέρος τὴν ἐκκλησίαν τῶν Σάρδεων, ὡς δευτερεῦον ζήτημα. Τοὐναντίον ὁ ἱ. συγγραφεὺς ἠθέλησε νὰ δώσῃ μίαν πιστὴν εἰκόνα τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ ἐκφυλισμοῦ τῆς Σαρδιανικῆς ἐκκλησίας καὶ πρὸς τοῦτο ἀφίνει νὰ ὑπονοηθῇ, ὅτι ἡ ἱστορία τῆς ἐκκλησίας ταύτης εἶνε μία ἐπανάληψις προηγουμένων ἱστορικῶν γεγονότων τῆς ἐν λόγῳ πόλεως. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ λαοῦ αὐτῆς παραμένει ἀμετάβλητος· διὸ καὶ περιπίπτων οὗτος πάντοτε εἰς τὰ αὐτὰ σφάλματα ὀφείλει νὰ ἀναμείνῃ καὶ τὰς αὐτὰς συνεπείας. Κατὰ τὸν ἱ· συγγραφέα μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Σάρδεων ὑπάρχει στενὴ συνάφεια· ἡ ἐκκλησία τῶν Σάρδεων δὲν εὑρίσκεται ἀποκεχωρισμένη ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πόλει, ἀλλ᾿ εἶνε κατ᾿ οὐσίαν αὐτὴ αὕτη ἡ πόλις, οἱ δὲ ἐν αὐτῇ χριστιανοὶ εἶνε κατ᾿ οὐσίαν αὐτὸς οὗτος ὁ λαὸς αὐτῆς.

Ἡ ἐκκλησία τῶν Σάρδεων δὲν παρέμεινεν ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τοῦ ὑλιστικοῦ πνεύματος τοῦ τέλους τοῦ α΄ αἰῶνος. Ἀναντιρρήτως ἡ ἐπιστολὴ εἰκονίζει πρωτίστως τὴν κατάστασιν τοῦ τότε ἐπισκόπου αὐτῆς ὑποκρύπτοντος μίαν λυπηρὰν κατάστασιν, πλὴν ἡ κατάστασις αὕτη ἐκείνου ἦτο καὶ ἡ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ. Τοῦτο ἀποβαλὸν δυστυχῶς τὴν καθαρότητα τῆς πίστεως καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐγκαταλιπὸν πᾶσαν αὐτοῦ θρησκευτικὴν ζωτικότητα, ἐπέστρεψεν εἰς τὸν συνήθη τῶν Λυδῶν ἐθνικὸν καὶ εἰδωλολατρικὸν βίον καὶ ἀπεγυμνώθη τῆς ἀπαιτουμένης χριστιανικῆς ζωῆς καταστὰν πρακτικῶς νεκρόν. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἐξαιρέσεις τινές· ὑπῆρχον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Σάρδεων καὶ πρόσωπά τινα **«ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν»**. Ὥστε παρὰ πᾶσαν τὴν ἠθικὴν διαφθορὰν καὶ τὴν σοβαρὰν ἔκπτωσιν τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἀπὸ τῆς πρώτης ἀνοθεύτου ὁμολογίας ὑπελείφθησαν καὶ ὀλίγαι τινὲς ψυχαὶ ἀμόλυντον τηρήσασαι τὸν χριστιανικὸν χαρακτῆρα. Ἐὰν ἡ ἐκκλησία αὕτη συνολικῶς εἶχε μαρανθῇ ἢ καὶ ἀποθάνῃ, ὅμως ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους θεωρουμένη παρουσίαζε καὶ μέλη τινὰ αὐτῆς ζῶντα εἰσέτι. Ἐναπέκειτο μόνον εἰς τὸν ἐπισκοπεύοντα τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἄγγελον, μετανοοῦντα εἰλικρινῶς δι᾿ ἣν ἐπεδείκνυε ψυχρότητα καὶ ἀδιαφορίαν περὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ, νὰ πράξῃ τὸ ἐπι-

βαλλόμενον καθῆκον ἀπέναντι τοῦ ἐμπεπιστευμένου εἰς αὐτὸν ποιμνίου, ἵνα μὴ ἐνσκήψῃ ἡ προμηνυθεῖσα αὐτῷ σοβαρὰ τιμωρία. [15])

§ 3. ***Ἡ Ἐκκλησία τῶν Σάρδεων διὰ τῶν αἰώνων.***

Ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς σοβαρᾶς αὐτῆς προειδοποιήσεως, ἀγνοοῦμεν. Ὁ εἰς Ρώμην ἀποσταλείς, ἵνα ὑποστῇ ἐκεῖ τὸν θάνατον, ἱερὸς ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχείας Ἰγνάτιος (107 μ. Χ.) καταντήσας προηγουμένως εἰς Σμύρνην, ἔνθα «***ἐδεξιοῦντο*** (αὐτὸν) ***διὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων αἱ τῆς Ἀσίας πόλεις καὶ, Ἐκκλησίαι, πάντων ἐπειγομένων εἴπως μέρος χαρίσματος λάβωσι πνευματικοῦ***», ἀπηύθυνεν ἐκεῖθεν καὶ ἄλλοθεν θαυμασίας παραινετικὰς ἐπιστολὰς πρὸς τὰς ἐκκλησίας Ἐφέσου, Μαγνησίας, Τράλλεων, Φιλαδελφείας καὶ Σμύρνης, οὐχὶ ὅμως καὶ πρὸς τὴν τῶν Σάρδεων. Πῶς ἐξηγητέα ἡ σιωπὴ αὕτη; Διελθὼν καὶ διὰ τῆς πόλεως ταύτης εὗρεν ἆρά γε τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν μὴ διασῴζουσαν πλέον μήτε τὰ ὀλίγα πρόσωπα, τὰ διατηρήσαντα ἀμόλυντα τὰ ἱμάτια αὐτῶν; Τίς οἶδεν. Ὁ ἱ. πατὴρ γράφων πρὸς τοὺς Φιλαδελφεῖς ἄφινε νὰ ἐννοηθῇ, ὅτι ἡ ἐκκλησία εὑρίσκετο ὑπὸ τὸν κίνδυνον νὰ ὑποστῇ τὴν ἐπίδρασιν τῶν κακοδοξιῶν. Ὑπέστη ἆρά γε τὴν ἐπίδρασιν ταύτην τελείαν καὶ ὁλοκληρωτικὴν ἡ ἐκκλησία τῶν Σάρδεων καὶ ἀπέθανε; Τὴν ὁριστικὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἐπαφίνοντες εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦτο μόνον σημειοῦμεν γενικῶς ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἐκκλησία Σάρδεων ἐμφανίζει ὀλίγον βραδύτερον ἑαυτὴν ὅλως διάφορον, προβάλλουσα χριστιανισμὸν ἀναζήσαντα ἐν αὐτῇ, ἅμα δὲ καὶ ποιμένας ἀξίους τῆς κλήσεως αὐτῶν. [16]) Διότι ὅσον καὶ ἂν στερούμεθα θετικῶν πληροφοριῶν περὶ τῆς ἐπὶ μέρους δράσεως καὶ ζωῆς τῆς ἐκκλησίας ταύτης κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας, ὅμως εἶνε βέβαιον ὅτι τὴν αὐτὴν καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας τῆς ἀνθυπατικῆς Ἀσίας τηρήσασα ὑγιᾶ στάσιν ἔναντι τῶν διατρεχόντων αὐτὰς πολλῶν ψευδοδιδασκάλων καὶ ψευδοπροφητῶν συνέβαλεν ἱκανῶς εἰς τὴν ἐπιστήριξιν τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Λυδίας. Συγκεκριμένως δὲ ὁμιλοῦντες παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ τῶν Σάρδεων ἐκκλησία δὲν ὑστέρησεν ἐν τῷ ζητήματι τῆς καταδίκης καὶ ἀποκηρύξεως τοῦ Μοντανισμοῦ, ἣν αἱ λοιπαὶ ἐκκλησίαι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπήγγειλαν

---

15) **W. Ramsay** ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 369 καὶ ἑξ.—«Apocalypse» par **E. Mangenot**, ἄρθρον ἐν τῇ : Dictionnaire de Théologie Catholique Paris 1923. t. I, partie II, σελ. 1463—1479.—**Abbé Le Camus**, ἔνθα ἀνωτ., σελ. 226—267. — **F. Vigouroux**, ἔνθα ἀνωτ., σελ. 1484.

16) **Migne** t. V. σελ. 693—706. 984.—Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ὑπὸ ***Χρυσοστόμου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν*** ἐν τῇ ***Θεολογίᾳ***. Ἀθῆναι, 1923, τόμ. Α', σελ. 275. —**Abbé Le Camus** ἔνθα ἀνωτ., σελ. 227.

ἐν συνόδῳ (150 μ. Χ.),[17]) αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου Σάρδεων Μελίτωνος καταπολεμήσαντος τὰς κακοδοξίας τοῦ Μοντανοῦ, ὅπως πάλιν καὶ ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα τὴν αὐτὴν καὶ αἱ λοιπαὶ Ἀσιαναὶ ἐκκλησίαι ἐτήρησε στάσιν καὶ δὴ καὶ μετά τινος, οὕτως εἰπεῖν, πρωτοβουλίας ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ αὐτοῦ ἱεράρχου, εἰς τρόπον ὥστε ἀργότερον (190 μ. Χ.) Πολυκράτης ὁ Ἐφέσου, προεδρεύσας τῆς ἐπὶ τούτῳ συγκληθείσης καὶ τὴν περὶ τοῦ Πάσχα παράδοσιν τῶς ἐν Ἀσίᾳ Ἐκκλησιῶν ὑποστηριξάσης συνόδου καὶ ἐπιστέλλων τῷ Ρώμης Βικεντίῳ νὰ ἐπικαλῆται καὶ Μελίτωνα τὸν Σάρδεων ὡς ἕνα τῶν τηρητῶν τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἡμέρας τοῦ Πάσχα. Εἶνε ἀληθές,ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν ἐξηκολούθει ὑφιστάμενον καὶ ἐν Λυδίᾳ, ἀφοῦ καὶ μετὰ τὴν σχετικὴν τῆς α´ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπόφασιν ὑπῆρχον καὶ ἐν αὐτῇ τεσσαρεσκαιδεκατῖται, ἀργότερον ὅμως Νεστόριος ὁ Κων/πόλεως κατεπολέμησεν αὐτοὺς ἀποτελεσματικῶς [18]).

Ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν διωγμῶν οὐδὲν ἐπίσης θετικὸν γινώσκομεν περὶ τῆς ὑπὸ μελέτην Ἐκκλησίας [19]). Θέλομεν ὅμως νὰ πιστεύωμεν, ὅτι αἰσθανθεῖσα καὶ αὕτη τὰς συνεπείας τῶν σκληρῶν διὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν χρόνων ἀνέπνευσε μόνον ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου, ἵνα καὶ πάλιν βραδύτερον αἰσθανθῇ σοβαρῶς τὴν ἐναντίον τῆς χριστιανικῆς θρησκείας διάθεσιν καὶ ἐνέργειαν Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου. Διότι αἱ Σάρδεις ὑπῆρξαν μία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ὁ Ἰουλιανὸς ἐπεχείρησε τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰδωλολατρείας διὰ τῆς ἀναστηλώσεως τῶν ἐθνικῶν βωμῶν καὶ ναῶν διορίσας συγχρόνως τὸν Λυδὸν ἢ μᾶλλον Σαρδιανὸν γερουσιαστὴν Χρυ-

---

17) Σεραπίων ὁ Ἀντιοχείας (190—210) συνέγραψε κατὰ τοῦ Μοντανισμοῦ ἐπιστολήν, ἐξ ἧς διεσώθη τόδε : «ὅπως δὲ καὶ τοῦτο ἴδητε, ὅτι τῆς ψευδοῦς ταύτης τάξεως τῆς ἐπικαλουμένης νέας προφητείας ἐβδέλυται ἡ ἐνέργεια ***παρὰ πάσῃ τῇ ἐν κόσμῳ ἀδελφότητι,*** πέπομφα ὑμῖν καὶ Κλαυδίου Ἀπολιναρίου τοῦ μακαριωτάτου γενομένου ἐν Ἱεραπόλει τῆς Ἀσίας ἐπισκόπου γράμματα» (Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. κεφ. ε´. 19 ὡς καὶ ε´ 16 : «τῶν γὰρ κατὰ τὴν Ἀσίαν πιστῶν ***πολλάκις καὶ πολλαχῇ τῆς Ἀσίας*** εἰς τοῦτο συνελθόντων... καὶ ἀποδοκιμασάντων τὴν αἵρεσιν... »

18) Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. κεφ. ε´. 24.—Οἱ Ἀρειανοὶ τῆς Δ´ ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ **I. Newman,** κατὰ μετάφρ. ***Ἰ. Φορoπούλου.*** Κων/πολις, 1890 σελ. 12—16.—***Φ. Βαφείδου,*** ἔνθα ἀνωτ. σελ. 122—24.—***Δ. Κυριακοῦ*** Ἐκκλ. Ἱστ. Α´. σελ. 148—149.—Πατριαρχικοὶ Πίνακες ὑπὸ ***Μ. Γεδεὼν*** Κων/πολις, 1890, σελ. 177 πρβλ. καὶ Mansi IV σελ. 1352—1361.

19) Τῷ 250 μ. Χ. οἱ ἅγιοι : ὁ ἐπίσκοπος Θυατείρων Κάρπος καὶ οἱ ἐκ Θυατείρων ἰατρὸς Πάπυλος καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ἀγαθονίκη καὶ μετ᾽ αὐτῶν ὁ Ἀθηνόδωρος ὡδηγήθησαν κατ᾽ ἀρχὰς εἰς Σάρδεις πρὸς ἀπολογίαν· μὴ ἀρνηθέντες ὅμως τὸν χριστιανισμὸν ἐβασανίσθησαν δεινῶς, μέχρις οὗ ἀχθέντες εἰς Πέργαμον ἐμαρτύρησαν. Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. κεφ. δ´. 15.—***Γ. Λαμπάκη,*** ἔνθα ἀνωτ. 255. 256. 311. 342).

σάνθιον, μαθητὴν τοῦ Νεοπλατωνικοῦ Ἰαμβλίχου, ἀρχιερέα τῶν εἰδώλων καὶ ποντίφηκα τῆς Ἀσίας. Παρὰ πᾶσαν ὅμως τὴν γενομένην ταύτην ἀπόπειραν οἱ κάτοικοι τῶν Σάρδεων ἀντέστησαν ἐνεργῶς παραμείναντες πιστοὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν [20]).

Ὅ,τι ὅμως δὲν ἐπήνεγκον οἱ διωγμοὶ τῆς πολιτείας ἐπέτυχον αἱ δογματικαὶ συζητήσεις καὶ αἱρέσεις, μάλιστα δὲ ἡ ἀρειανὴ τοιαύτη ἐξαπλωθεῖσα ἀνὰ τὴν Λυδίαν καὶ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀσίας, [12]) ἀποτέλεσμα δὲ πάντως αὐτῶν θὰ ὑπῆρξεν ἡ ὅλη λυπηρὰ θρησκευτικὴ κατάστασις τῶν μερῶν τούτων, τὴν ὁποίαν περιγράφων ὁ ἐν Φρυγίᾳ ἐξόριστος διαμένων Ἱλάριος (356 μ. Χ.), εἷς τῶν προμάχων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, παρετήρει: «***οὐ λαλῶ περὶ πραγμάτων ξένων ἐμοί, οὐ γράφω ἀγνοῶν· ἀκήκοα καὶ ἐν ἐμαυτῷ ἑώρακα τὰς ἐλλείψεις οὐ μόνον τῶν λαϊκῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπισκόπων. Πλὴν γὰρ Ἐλευσίου*** (σημ. ἐπισκόπου Κυζίκου) ***καὶ τῶν σὺν αὐτῷ εὐαρίθμων, αἱ δέκα τῆς Ἀσίας ἐπαρχίαι*** (σημ.: ἑπομένως καὶ ἡ ἐπαρχία Λυδίας) ***ἔνθα μένω, ὄντως ἀγνοοῦσι τὸ πλεῖστον τὸν Θεόν*** » [22]).

Ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β΄ (408—450 μ. Χ.) ἡ Ἐκκλησία καθόλου εἶχε διαταραχθῆ ὑπὸ τῆς αἱρέσεως τοῦ Κων/πόλεως Νεστορίου, καταδιώξαντος ἀπηνῶς πάντας τοὺς ἀντιλέγοντος ἐν τῇ ἀνθυπατικῇ Ἀσίᾳ, ***τῇ Λυδίᾳ*** καὶ τῇ Καρίᾳ, συνεπείᾳ δὲ τοῦ διωγμοῦ τούτου αἱματηραὶ σκηναὶ συνέβησαν ἐν Μιλήτῳ καὶ Σάρδεσι [23]). Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ αὐτοκράτορος κατεδιώχθησαν καὶ οἱ ἀνὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν ***Λυδίαν*** ἐθνικοί, ἰδίως διὰ τῆς ἐκδόσεως διαταγμάτων περὶ ἐκχωρήσεως τῶν ἐθνικῶν ναῶν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ὡς καὶ διὰ τὰς δημοσίας ἀνάγκας τοῦ κράτους [24]). Ἐναντίον τοῦ ἐθνισμοῦ ἐνήργησε συστηματικῶς καὶ Ἰουστινιανὸς ὁ Μέγας

---

20) **R. Chandler**, ἔνθα ἀνωτ., σελ. 292.—**Abbé Le Camus**, ἔνθα ἀνωτ. σελ. 228.—**Vigouroux**, ἔνθα ἀνωτ.—***Λαμπάκη***, ἔνθα ἀνωτ. σελ. 342—343.—**Ch. Texier**, ἔνθα ἀνωτ. σελ. 257.—Ἱστορία τῆς Μ. Ἀσίας ὑπὸ **Ph. Le Bas**, κατὰ μετάφρ. ***Θ. Κτενᾶ***. Σμύρνη 1881. τόμ. Β΄. σελ. 333.—Ἱστορία τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους ὑπὸ ***Κ. Παπαρρηγοπούλου***, ἔκδ. ε΄. ὑπὸ ***Π. Καρολίδου***. Ἀθῆναι 1925 τόμ. Β΄. β΄. σελ. 167.—Μελέτη περὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ὑπὸ ***Ἀγχιάλου Βασιλείου***. Ἀθῆναι, 1903 σελ. 32.—Ἐγχειρίδιον Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας ὑπὸ ***Β. Ἀντωνιάδου***, Ἀθῆναι 1909, τόμ. Α΄, σελ. 457.

21) **Abbé Le Camus**, ἔνθα ἀνωτ., σελ. 228.—***Φοροπούλου*** οἱ Ἀρειανοὶ κλπ., ἔνθα ἀνωτ., σελ. 219.

22) ***Μ. Ἀθανασίου*** περὶ Συνόδων 10. — ***Φοροπούλου*** οἱ Ἀρειανοὶ ἔνθα ἀνωτ. σελ. 267.

23) ***Θ. Κτενᾶ***, Ἱστορία τῆς Μ. Ἀσίας, ὡς ἀνωτέρω, τόμ. Β΄. σελ. 346.

24) ***Δ. Κυριακοῦ***, Ἐκκλ. Ἱστορ. Α΄. σελ. 247.—***Γ. Λαμπάκη***, ἔνθα ἀνωτ. σελ.343.

(527—565) καὶ ἄλλως καὶ δι' ἐνισχύσεως τοῦ ζήλου τοῦ μονοφυσίτου Ἰωάννου, ὅστις καυχώμενος ἀναφέρει ὅτι ἐκέρδησεν 70 χιλ. ἐθνικῶν ἑλκύσας αὐτοὺς εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν κατὰ τὰς περιοδείας αὐτοῦ ἐν Ἀσίᾳ, Καρίᾳ, **Λυδίᾳ** καὶ Φρυγίᾳ [25]).

Ἡ ἐπαρχία Λυδίας καὶ ἰδίως ἡ πόλις Σάρδεων δὲν ἔμεινεν ἥσυχος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἰδιαιτέρως τῆς εἰκονομαχίας. Μιχαὴλ ὁ Λαχανοδράκων, γενικὸς διοικητὴς τοῦ θέματος Θρακησίων, περιλαμβάνοντος σὺν ἄλλοις καὶ τὴν Λυδίαν, παρουσιάζεται μετὰ ζήλου ὑπερβολικοῦ ἐκτελῶν τὰς διαταγὰς Κωνσταντίνου τοῦ Ε΄ (741—775) ἐναντίον τῶν ἱ. εἰκόνων καὶ τῶν μοναχῶν τοῦ θέματος τούτου. Οἱ ἀγῶνες τῶν ἐπισκόπων Σάρδεων: Εὐθυμίου καὶ Ἰωάννου, ὑπεραμυνομένων τῶν ἱ. εἰκόνων, πολλὰ σημαίνουσι καὶ μαρτυροῦσι σχετικῶς πρὸς τὰ ἀνωτέρω [26]).

Ἡ περαιτέρω ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῶν Σάρδεων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς, πάντως ὅμως ἐκ τῶν περιελθουσῶν ἡμῖν πληροφοριῶν εἰκάζει τις ὅτι οὐδὲν τὸ ἄξιον ἰδιαιτέρας σημειώσεως συνέβη ἐκκλησιαστικῶς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ κατὰ τοὺς ἐφεξῆς χρόνους. Ὑπῆρξαν ἀναμφιβόλως ἐπίσκοποι Σάρδεων ἄξιοι τῆς κλήσεως αὐτῶν, ἐργασθέντες εὐαγγελικῶς ὑπὲρ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτοῖς λογικῆς ποίμνης, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ προλάβωσι ἢ νὰ σταματήσωσι τὸν ἀρξάμενον μαρασμὸν αὐτῆς ὀφειλόμενον πρωτίστως εἰς τὰς ἐξελισσομένας τότε πολιτικὰς συνθήκας τῶν μερῶν ἐκείνων. Πράγματι ὁ ἀναδιφῶν τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ παρακολουθῶν τὰς ποικίλας ἐπιδρομάς, εἰς ἃς ἐξετέθη ἀπὸ τοῦ ια΄ ἤδη αἰῶνος ἡ Λυδία, εὑρίσκει δεδικαιολογημένον τὸν περιορισμὸν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς καὶ δράσεως καὶ καθόλου τὸν μαρασμὸν τῆς ἐκκλησίας τῶν Σάρδεων, συμπίπτοντα πρὸς τὰς πολιτικὰς ἀνωμαλίας τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ συμπληρωθέντα περὶ τὰ μέσα τοῦ ιδ΄ αἰῶνος, ὅτε, καὶ ὡρισμένως κατ' Αὔγουστον τοῦ 1369, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Φιλόθεος λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν περὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Σάρδεων ἐπελθοῦσαν μεταβολήν, «***ὡς μηδὲ σχῆμα γοῦν πόλεως ἀποσῴζειν καὶ μικρόν τινα χαρακτῆρα ἀντὶ παραδείσου τρυφῆς, ἀφανισμοῦ καὶ ἀπωλείας πεδίον γεγενημένην***», ἐνέκρινε καὶ ἀπεφάσισε συνοδικῶς «***τὴν ἐνορίαν πᾶσαν τῶν Σάρδεων ὅση τις ἐστιν, εἶναι ὑπὸ τὴν ἁγιωτάτην μητρόπολιν Φιλαδελφείας***», τὴν τελευταίαν δὲ ταύτην καταλαμβάνουσαν εἰς τὸ διηνεκὲς τὸν τόπον καὶ τὸν θρόνον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σάρ-

---

25) L'Eglise Byzantine de 527 à 847 par J. Pargoire Paris. 1923 III édit. p. 13

26) ***Κ. Παπαρηγοπούλου.*** Ἱστορία κλπ. ὡς ἀνωτέρω τόμ. Γ΄. β΄ σελ. 89. 209· ὅρα καὶ σχετικὰ ἐν τοῖς περὶ τῶν ἐπισκόπων Σάρδεων Εὐθυμίου καὶ Ἰωάννου τοῦ β΄ μέρους τῆς παρούσης μελέτης.

δεων [27]). Τὴν ἀνωτέρω πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἀπόφασιν ἐπανέλαβε συνοδικῶς κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1382 καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Νεῖλος [28]). Καὶ οὕτω μετὰ τὴν φοβερὰν μάλιστα καταστροφὴν τῶν ἀρχῶν τοῦ ιε´ αἰῶνος (1402 μ. Χ.) ἔπαυσεν ὁλοσχερῶς ἐξαποστέλλων τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ ὁ πέμπτος οὗτος ἀστὴρ τῆς Ἀποκαλύψεως, καὶ ἡ ἀποστολικὴ αὕτη ἐκκλησία τῶν Σάρδεων, ἡ τιμηθεῖσα καὶ ὁρισθεῖσα **«ὡς καὶ ταῖς μεγίσταις καὶ πρώταις συναριθμηθῆναι τῶν μητροπόλεων καὶ τὸ πρωτεῖον πλὴν ὀλίγων τινῶν κατὰ πασῶν ἐπιφέρεσθαι καὶ τὸ κράτος»** ἀπεσβέσθη ὁριστικῶς. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς ἄλλοτε μεγάλης πόλεως καὶ ἐκκλησίας τῶν Σάρδεων, ἐξαιρουμένων πενιχρῶν τινων καλυβῶν καὶ ἐρειπίων, ἄλλου τε καὶ χριστιανικοῦ χαρακτῆρος [29]), οὐδὲν ἕτερον περιέσωσε διαιωνῖζον σαφέστερον καὶ ἁπτότερον τὴν ἀρχαίαν δόξαν καὶ ζωὴν αὐτῆς.

Παρὰ τὴν τοιαύτην ὅμως τῆς ἱστορίας ἐτυμηγορίαν ἡ συνείδησις τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας οὐδέποτε ἐπελάθετο τῆς ἀρχαίας ἐκείνης δόξης καὶ ζωῆς τῆς Σαρδιανικῆς Μητροπόλεως, διὰ τοῦτο καὶ τὴν προσήκουσαν πάντοτε ἀποδίδουσα σημασίαν καὶ τιμὴν ἀπένεμε κατὰ καιροὺς τὸν τίτλον τοῦ ἐπισκόπου Σάρδεων εἰς κληρικοὺς προαγομένους εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα καὶ εἰς διαφόρους ἐκκλησιαστικὰς διακονίας ἀποστελλομένους. Αἰσθανομένη δὲ ἡ Δ. Ἐκκλησία βαθύτατα καὶ θέλουσα οἱονεὶ νὰ ἐπα-

---

27) Τὴν σχετικὴν πρᾶξιν ὅρα ἐν τῷ *παραρτήματι*.—Acta Patriarchatus Constantinopolitani edid. Fr. **Miklosich**. —**J. Müller** t. I. σελ. 509—11.

28) Τὴν σχετικὴν πρᾶξιν ὅρα ἐν τῷ *παραρτήματι*.—**Miklosich— Müller**, ἔνθα ἀνωτέρω t. II. σελ. 45—47.

29) Ἀναφορικῶς περὶ τῶν ἐρειπίων σημειοῦται : α´) ὅτι ρωμαϊκὸν οἰκοδόμημα, κατά τινας θεωρούμενον ὡς Γυμνάσιον, διέσωσεν ἐρείπιά τινα, ἐπ' αὐτῶν δὲ δι' ἀναλόγου διαρρυθμίσεως καὶ χρησιμοποιήσεως λειψάνων ἀρχαίων μνημείων, ἴσως δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Κυβέλης, οἱ χριστιανοὶ Σάρδεων ἔκτισαν ἐκκλησίαν πρὸς τιμὴν τῆς Παναγίας Θεοτόκου· καὶ β´) ὅτι πλησίον τῶν ἐρειπίων τῆς ἐκκλησίας ταύτης σώζονται ἐρείπια ἑτέρας ἐκκλησίας μεγάλης καὶ ἀρχαιοτέρας τῆς πρώτης, κατερχομένης μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἢ καὶ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ, ὄχι ὅμως καὶ προγενεστέρας τοῦ β´ μ. Χ. αἰῶνος. Ἡ ἐκκλησία αὕτη τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου πιθανῶς ἦτο ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῶν Σάρδεων (*Λαμπάκη*, ἔνθα ἀνωτ., σ. 349—350. — **Abbé Le Camus** ἔνθα ἀνωτ., σελ. 225. **Texier**, ἔνθα ἀνωτ. σ. 254.—Voyage d'Italie, de Dalmatie, de Grêce et du Levant, fait aux années 1675—76 par **Jacob Spon** t. I. p. 348 — 50.—Πρβλ. καὶ Manuel d'Archéologie Chrétienne depuis les origines jusqu'au VII siécle par **Dom. H. Leclercq** t. 1. Paris p. 451, ἔνθα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν : essai de classement des principaux monuments σημειοῦται ὅτι ἐν Σάρδεσιν διασώζονται ἠρειπωμέναι ἐκκλησίαι καὶ τάφοι. Ὅρα καὶ t. II σελ. 78. 79. Περὶ ἄλλων χριστιανικῶν ἐρειπίων τῶν Σάρδεων ὅρα *Λαμπάκη* ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 350 καὶ ἑξῆς.

νορθώση τὸ ἔστω καὶ ἐξ ἀνωτέρων ἱστορικῶν λόγων προσγενόμενον τῇ παλαιφάτῳ ταύτῃ ἐπαρχίᾳ ἀδίκημα, μόνῃ σχεδὸν ἐκ τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως ἀπουσιαζούσῃ ἐκ τοῦ Συνταγματίου τῶν ἐπαρχιῶν Κων/πόλεως, ἀπεφάσισε συνοδικῶς, εἰσηγουμένου, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1924, τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ζ΄, ***«τὴν ἐν τῷ Συνταγματίῳ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐπαναγραφὴν καὶ τὴν ἐν τῇ τάξει αὐτῶν ἀποκατάστασιν τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἀποστολικῆς ἐκκλησίας καὶ Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Σάρδεων, ὁρίσασα ὅπως ὁ Μητροπολίτης Σάρδεων θεωρῆται εἷς τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν τοῦ Θρόνου, ἔχων ἅμα καὶ ὡρισμένην ἐν τῷ Συνταγματίῳ θέσιν καὶ στάσιν»*** [30]). Καὶ οὕτω διὰ τῆς τοιαύτης πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἀποφάσεως ἡ παλαίφατος ἐκκλησία τῶν Σάρδεων ἀνεγνωρίσθη καὶ αὖθις ὡς μία τῶν ἐνεργῶν Μητροπόλεων τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

(Ἀκολουθεῖ)

ΕΔΡΑ ΑΓΑΘΟΤΗΤΟΣ

Εἶναι ἀδύνατον ὁ ἄνθρωπος νὰ εὐτυχήσῃ, ἐὰν δὲν εἶναι ἢ ἐὰν δὲν γίνῃ ἀγαθός. Διὰ νὰ κατανοήσῃ τις πόσον εἶναι εὐτυχὴς ἐκεῖνος ποὺ κάμνει τὸ ἀγαθόν, τὶ χαρὰν αἰσθάνεται, πόσον ἐξευγενίζεται, πρέπει νὰ παρατηρήσῃ πόσον δυστυχὴς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει διαπράξῃ τὸ κακόν, τὴν ἁμαρτίαν, τὸ ἔγκλημα.

Ἡ σύζυγος τοῦ ἥρωος εἰς ἕνα ὑπέροχον δρᾶμα, ἐπειδὴ συμμετέσχεν εἰς ὅλα τὰ ἐγκλήματα, ὅσα διέπραξεν ἐκεῖνος, παρωθούμενος ἀπὸ τὸ φοβερὸν πάθος τῆς φιλοδοξίας, παραφρονεῖ ἀπὸ τὰς τύψεις τῆς συνειδήσεώς της. Διαρκῶς περίτρομος φαντάζεται, ὅτι τὸ δάκτυλό της εἶναι κηλιδωμένο μὲ αἷμα. Ἀκούσατέ την πῶς κραυγάζει : «Ἐξαφανίσου, κηλίδα κατηραμένη ! Ἐξαφανίσου, σοῦ λέγω ! Ὅσο μικρὸ καὶ ἂν εἶναι αὐτὸ τὸ χέρι ὅλα τὰ ἀρώματα τῆς Ἀραβίας δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ τὸ ἀπολυμάνουν. Ὤ, Ὤ ! Ὤ !» Ἐκεῖνος, ὅταν ἦλθεν ὁ ἰατρὸς εἰς τὴν αἴθουσάν του καὶ τῷ εἶπεν ὅτι ἡ κυρία του, τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου ἐξήτασεν, οὐδεμίαν ἔχει ἀσθένειαν εἰς τὸν ὀργανισμόν της, ἀλλὰ κατέχεται ἀπὸ ἰδέας, αἱ ὁποῖαι συνωθοῦνται μέσα εἰς τὴν φαντασίαν της καὶ τὴν ἐμποδίζουν νὰ ἀνα-

30) Πρακτικὸν τῆς Ἱ. Συνόδου 19 Μαρτίου 1924.

παυθῇ, τῷ λέγει τὰ ἑξῆς· «Νὰ τὴν θεραπεύσῃς ἀπὸ αὐτό. Δὲν δύνασαι νὰ θεραπεύσῃς ἀσθενείας τῆς ψυχῆς; Ν' ἀποσπάσῃς ἀπὸ τὴν μνήμην ἐρριζωμένην θλῖψιν; Νὰ ἐξαλείψῃς φροντίδας, ποὺ εἶναι χαραγμέναι μέσα εἰς τὸ πνεῦμα; Καὶ μὲ τὴν δύναμιν κἄποιου εὐεργετικοῦ ἀντιδότου λήθης νὰ πλύνῃς τὸ στῆθος, ὅπου συνεσωρεύθη ἡ ὀλεθρία αὐτὴ ὕλη, ποὺ πιέζει τὴν καρδίαν; .... Ἂν τῆς ἔδιδες τὴν ὑγείαν, ποὺ εἶχε πρῶτα, θὰ σὲ ἐπευφημοῦσα σὲ κάθε ἠχώ, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς ἐπευφημίας μου».

Αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος μέσα εἰς τὰς τύψεις τῆς συνειδήσεώς του εἶχε χάσῃ τὸν ὕπνον του. Εἰς αὐτήν του τὴν κατάστασιν ἀκούσατέ τον μονολογοῦντα: «Μοῦ φαίνεται πῶς ἀκούω μιὰ φωνὴ νὰ κραυγάζῃ· Δὲν θὰ κοιμηθῇς πλέον, Μάκβεθ. Ὁ Μάκβεθ ἐφόνευσε τὸν ὕπνον, τὸν ἀθῷον ὕπνον, τὸν ὕπνον, ὁ ὁποῖος ξετυλίσσει τὴν τολύπην, ποὺ εἶναι τυλιγμένη μὲ τὰς φροντίδας μας, τὸν ὕπνον, ποὺ εἶναι ὁ θάνατος τῆς ζωῆς ἑκάστης ἡμέρας, τὸ λουτρὸν τῆς σκληρᾶς ἐργασίας, τὸ βάλσαμον τῶν συντετριμμένων ψυχῶν, ὁ δεύτερος παράγων τῆς μεγάλης φύσεως, ὁ κυριώτερος τροφοδότης τῆς ζωῆς».

Τίποτε δὲν ὑπάρχει τόσον ἄσχημο, τόσον φρικτὸ διὰ τὸν ἄνθρωπον ὅσον ἡ διάπραξις τοῦ κακοῦ. Τίποτε δὲ δὲν εἶναι τόσον ὡραῖον, τόσον ἀνακουφιστικὸν ὅσον ἡ ἐπιτέλεσις τοῦ ἀγαθοῦ. Τίποτε δὲν εὑρίσκεται ὡσὰν τὴν ἀγαθότητα. Εἰς μίαν ἐπιστολήν του εἷς ἐκ τῶν μεγάλων ἀνθρωπιστῶν τῶν νεωτέρων χρόνων, ὁ Beethoven, ἡ ὁποία ὀνομάζεται ἡ Διαθήκη του, ἀποτελεῖ δὲ σπαραξικάρδιον ἐξομολόγησιν τῆς δυστυχίας του, γράφει ἐν ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς: «Συστήσατε εἰς τὰ παιδιά σας τὴν ἀρετήν, αὐτὴ μόνη εἰμπορεῖ νὰ μᾶς κάμῃ εὐτυχεῖς, αὐτὴ καὶ ὄχι τὸ χρῆμα, ὁμιλῶ ἐκ πείρας· αὐτὴ μὲ ἠνώρθωσεν ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα. Ἐκφράζω εἰς αὐτήν, ὅπως καὶ εἰς τὴν τέχνην μου εὐχαριστίας, διότι αὐτὴ μὲ ἠμπόδισε νὰ τερματίσω τὴν ζωήν μου μὲ αὐτοκτονίαν». Τοὺς θησαυροὺς τῆς ἀγαθότητος οὐδεὶς δύναται νὰ μᾶς τοὺς ληστεύσῃ, διότι κρύπτονται εἰς τὰ βάθη τοῦ ἐγώ μας καὶ δυνάμεθα νὰ πράττωμεν τὸ ἀγαθὸν καὶ νὰ ἀγαπῶμεν τὸν ἄλλον καὶ παρὰ τὴν θέλησιν ἀκόμη αὐτοῦ. Τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἡ πραγματική μας κληρονομία, «αἱ δὲ πράξεις μας μᾶς ἀκολουθοῦν». Ἡ ἀγαθότης δὲν ἔχει νὰ ζητήσῃ τίποτε ἀπὸ κανένα, εἶναι αὐτάρκης.

Ὅ,τι κάμνει ἡ ἀγαθότης εἶναι αἰώνιον, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ «ἀγαπῶν νὰ ἀγαπᾷ» εἶναι αἰώνιος. Ἡ ἀγαθότης εἶναι ἡ ὡραιοτέρα ἀντανάκλασις τῆς ἀγάπης, ἡ δὲ ἀγάπη εἶναι αἰωνία, καὶ μὲ ἕνα πτερύγισμά της μᾶς φέρει εἰς τὸν Θεὸν καὶ μᾶς ἑνώνει μὲ Αὐτόν, τὴν πηγὴν πάσης εὐτυχίας. Εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀγαθοῦ συναντῶμεν πολλάκις βαρείας θλίψεις καὶ ἔχομεν ἐνίοτε νὰ ἀντιμετωπίσωμεν καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον. Ἀλλὰ καὶ τότε ἡ ψυχή μας, καίτοι εἶναι τόσον συνδεδεμένη μὲ τὸ σῶμα καὶ μὲ τὸν κό-

σμον, αἰσθάνεται βαθεῖαν χαράν, ἀρκεῖ νὰ προσφέρῃ τὰς θλίψεις καὶ τὸν θάνατον ὡς θυσίαν διὰ νὰ φωτίσῃ καὶ νὰ ἐξαγνίσῃ τὸν ἑαυτόν της καὶ ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἀγαπᾷ. «Τὸ τοιοῦτον λέγει κἄπου ὁ Bossuet, σημαίνει ὅτι ἡ ψυχὴ ἔχει τὴν ἰδικήν της εὐτυχίαν, ἡ ὁποία εἶναι ὅλως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὸ σῶμα, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ ὅτι ὑπάρχει μέσα μας κἄτι, τὸ ὁποῖον δὲν ἀποθνήσκει, ἀφοῦ ὁ Θεὸς μᾶς ἔκαμεν ἱκανοὺς νὰ εὑρίσκωμεν τὴν εὐτυχίαν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον, ὅταν εὑρίσκωμεν αὐτὸν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ ἀγαθοῦ». Οὕτω τὸ πεπερασμένον, ἡ ὕλη, ὁ χρόνος, θραύεται, ἐξαφανίζεται, αἰχμαλωτίζεται, παραμερίζεται ἐνώπιον τῆς αἰωνιότητος, τὴν ὁποίαν φέρομεν μέσα μας, ἐκχεομένην εἰς στοχασμοὺς θείους, εἰς παλμοὺς ἀγάπης, εἰς ἔργα ἀγαθότητος.

Διὰ νὰ εὐτυχήσωμεν ἐπάνω εἰς τὴν ταλαίπωρον Γῆν, διὰ νὰ ζήσωμεν μεγάλοι καὶ δυνατοὶ τὴν ψυχήν, διὰ νὰ παραμερίσωμεν τὸν χρόνον, τὴν «κινητὴν εἰκόνα τῆς αἰωνιότητος», διὰ νὰ αἰσθανθῶμεν τὸν Θεὸν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας, νὰ τὸν ἴδωμεν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον καὶ νὰ ὁμιλήσωμεν μὲ αὐτόν, πρέπει νὰ εἴμεθα, καί, ἐὰν δὲν εἴμεθα, πρέπει νὰ γίνωμεν ἀγαθοί, γενναιόφρονες καὶ εἰς τὸ αἴσθημα καὶ εἰς τὴν σκέψιν καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν. Δὲν πρέπει νὰ κλεισθῶμεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγαθότητος νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ αὐτόν, διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς αὐτὸν πλουσιώτεροι, εὐγενέστεροι, ἀκατάλυτοι, αἰώνιοι. Ἐὰν μείνωμεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας, αἱ ἐπιθυμίαι μας θὰ καταστρέψουν τὰς ἡμέρας μας, διότι αἱ ἡμέραι μας θὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὰ πάθη μας. Ἐὰν καταφύγωμεν εἰς τὸ ἀγαθόν, αἱ ἡμέραι μας θὰ γεμίσουν μὲ αἰσθήματα, μὲ εὐγένειαν, μὲ ἐξάρσεις, μὲ πράγματα ποὺ μένουν, ποὺ εἶναι αἰώνια. Πρέπει νὰ γίνωμεν ἀγαθοί, ἐὰν δὲν εἴμεθα· πρέπει νὰ κάμωμεν τοὺς ἄλλους ἀγαθούς, ἐὰν δὲν εἶναι. Ἡ ἀνθρωπότης ἔχει ἱδρύση καὶ ὁλονὲν ἱδρύει τόσας καὶ τόσας ἕδρας εἰς τὰ σχολεῖά της καὶ τὰ πανεπιστήμιά της, καὶ ἀκόμη δὲν ἵδρυσε τὴν σπουδαιοτέραν, τὴν ὑψηλοτέραν, τὴν ἁγιωτέραν ἕδραν, τὴν ἕδραν τοῦ ἀγαθοῦ.

Ἐν Φαναρίῳ, τῇ 15 Ἰουλίου 1928.

† Ο ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ἡ Γ' Γενικὴ Συνέλευσις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου, ἡ συνελθοῦσα τῇ 12ῃ, 13ῃ καὶ 14ῃ Ὀκτωβρίου 1927 ἐν τῷ ἐν Σικάγῳ Καθεδρικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, προῆλθεν εἰς ἀναθεώρησιν τοῦ τῇ 11ῃ Αὐγούστου 1922 καταρτισθέντος καὶ μετὰ Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν ἐπικύρωσιν ἐφαρμοζομένου μέχρι τοῦδε Καταστατικοῦ τῆς ἐν λόγῳ Ἀρχιεπισκοπῆς, ὑποβαλοῦσα τοῦτο μετὰ τὴν γενομένην ἀναθεώρησιν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διὰ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Ἀλεξάνδρου πρὸς ἐπικύρωσιν. Κατὰ τὴν συνοδικὴν συνεδρίαν τῆς 5ης λήγοντος μηνὸς ἀναγνωσθὲν καὶ μελετηθὲν τὸ ὡς ἄνω ἀναθεωρηθὲν Καταστατικὸν ἐνεκρίθη καὶ ἐκυρώθη μετά τινων τροποποιήσεων Πατριαρχικῶς καὶ Συνοδικῶς, ἔχει δὲ ἤδη τὸ κείμενον αὐτοῦ ὧδε :

* * *

† ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΕΛΕΩ͂Ι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐγκρίναντες ἐπικυροῦμεν τὰ ἀκόλουθα :

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΥ

Ἄρθρον α'. — Ἱδρύεται Θρησκευτικὸν Σωματεῖον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν : ***Ἑλληνικὴ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου***, χάριν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Χριστιανῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἁγίαν Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ ἐχόντων ὡς γλῶσσαν λειτουργικὴν ἀποκλειστικῶς ἢ πρωτευόντως τὴν

ἑλληνικήν, ἐν ᾗ ἐγράφησαν τὰ Ἅγια Εὐαγγέλια καὶ τὰ λοιπὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Σκοπός.

Ἄρθρ. β'.—Σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας ταύτης εἶνε:

α') Νὰ διατηρῇ καὶ διαδίδῃ τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, τῶν Ὅρων καὶ Κανόνων τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Ἀρχαίας Ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας, ὡς ἑρμηνεύονται ἐν τῇ πράξει τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

β') Νὰ οἰκοδομῇ τὸν θρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν βίον τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐξ ἑλληνικῆς καταγωγῆς ὀρθοδόξων Ἀμερικανῶν πολιτῶν συμφώνως πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας ταύτης.

γ') Νὰ διδάσκῃ τὴν πρωτότυπον γλῶσσαν τοῦ Εὐαγγελίου.

Κανονικὴ ἐξάρτησις.

Ἄρθρ. γ'. — Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου διατελεῖ, κανονικῷ καὶ ἱστορικῷ δικαιώματι, ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην πνευματικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἐποπτείαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

Διοικητικὴ Διαίρεσις.

Ἄρθρ. δ'.—Ἡ ὅλη Ἀρχιεπισκοπὴ διαιρεῖται εἰς τέσσαρας Ἐπισκοπικὰς περιφερείας.

Α') **Τὴν τῆς Νέας Ὑόρκης.**—Αὕτη περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς Πολιτείας μὲ τὰς ἐν αὐταῖς νῦν ὑφισταμένας καὶ τὰς ἐν τῷ μέλλοντι ἱδρυθησομένας Κοινότητας:

1ον) τὸ Διαμέρισμα τῆς Πολιτείας Νέας Ὑόρκης τὸ κείμενον νοτίως τῆς ἀπὸ Ἄλμπανυ μέχρι Μπώφφαλο σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Νιοῦ Γιὸρκ Σέντραλ. 2ον) τὸ Διαμέρισμα τῆς Πολιτείας Κοννεκτικούτης τὸ κείμενον νοτίως τῆς πόλεως Μπρίτζπορτ (συμπεριλαμβανομένης). 3ον) τὴν Πολιτείαν Νέας Ἰερσέης. 4ον) τὴν Πολιτείαν Πεννσυλβανίας. 5ον) τὸ Διαμέρισμα τῆς Πολιτείας Ὀχάϊο τὸ κείμενον νοτίως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Νιοῦ Γιὸρκ Σέντραλ. 6ον) τὴν Πολιτείαν Δυτικῆς Βιργινίας. 7ον) τὴν Πολιτείαν Βιργινίας. 8ον) τὴν Πολιτείαν Μαιρηλάνδης. 9ον) τὴν Πολιτείαν Δελαγουαίρης. 10ον) τὸ Διαμέρισμα Κολομβίας. 11ον) τὴν Πολιτείαν Βορείου Καρολίνας. 12ον) τὴν Πολιτείαν Νοτίου Καρολίνας. 13ον) τὴν Πολιτείαν Γεωργίας. 14ον) τὴν Πολιτείαν Φλω-

ρίδος. 15ον) Ὅλας τὰς χώρας τῆς Κεντρῴας καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς μετὰ τῶν Νήσων.

Β΄) **Τὴν τοῦ Σικάγου.**—Αὕτη περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς Πολιτείας μὲ τὰς ἐν αὐταῖς νῦν ὑφισταμένας καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἱδρυθησομένας Κοινότητας:

1ον) τὴν Πολιτείαν Ἰλλινόϊς. 2ον) τὴν Πολιτείαν Μιννεσότας. 3ον) τὴν Πολιτείαν Οὐϊσκόνσιν. 4ον) τὴν Πολιτείαν Μίσιγκαν 5ον) τὴν Πολιτείαν Ἀϊόρας. 6ον) τὴν Πολιτείαν Ἰνδιάνας 7ον) τὴν Πολιτείαν Νιζούρη. 8ον) τὴν Πολιτείαν Βορείου Δακότας. 9ον) τὴν Πολιτείαν Νοτίου Δακότας. 10ον) τὴν Πολιτείαν Κάνσας. 11ον) τὴν Πολιτείαν Νεβράσκας. 12ον) τὴν Πολιτείαν Ὀκλαχόμας. 13ον τὴν Πολιτείαν Ἀρκάνσας. 14ον) τὴν Πολιτείαν Τέξας. 15ον) τὴν Πολιτείαν Λουϊζιάνας. 16ον) τὴν Πολιτείαν Μισσισιπῆ. 17ον) τὴν Πολιτείαν Ἀλαβάμας. 18ον) τὴν Πολιτείαν Τεννεσῆ. 19ον) τὴν Πολιτείαν Κεντώκης. 20ὸν) τὸ Διαμέρισμα τῆς Πολιτείας Ὀχάϊο τὸ κείμενον βορείως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Νιοῦ Γιὸρκ Σέντραλ, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐπὶ τῆς γραμμῆς ταύτης Κοινοτήτων. 21ον) τὰς Πολιτείας Μανιτόβας καὶ Σασκάτσεγουαν ἐν Καναδᾷ.

Γ΄) **Τὴν τῆς Βοστώνης.**—Αὕτη περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς Πολιτείας μὲ τὰς ἐν αὐταῖς νῦν ὑφισταμένας καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἱδρυθησομένας Κοινότητας:

1ον) τὴν Πολιτείαν Μασσαχουσέτης. 2ον) τὴν Πολιτείαν Ρὸδ Ἄϊλανδ. 3ον) τὴν Πολιτείαν Βερμόντ. 4ον) τὴν Πολιτείαν Νιοῦ Χάμσιρ. 5ον) τὴν Πολιτείαν Μαίν. 6ον) τὸ Διαμέρισμα τῆς Πολιτείας Κοννεκτικούτης τὸ κείμενον βορείως τῆς πόλεως Μπρίτζπορτ (μὴ συμπεριλαμβανομένης). 7ον) τὸ Διαμέρισμα τῆς Πολιτείας Νέας Ὑόρκης τὸ κείμενον βορείως τῆς ἀπὸ Ἄλμπανυ μέχρι Μπώφφαλο σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Νιοῦ Γιὸρκ Σέντραλ, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐπὶ τῆς γραμμῆς ταύτης Κοινοτήτων. 8ον) τὰς Πολιτείας Κουεβὲκ καὶ Ὀντάριο ἐν Καναδᾷ.

Δ΄) **Τὴν τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου.** — Αὕτη περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς Πολιτείας μὲ τὰς ἐν αὐταῖς νῦν ὑφισταμένας καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἱδρυθησομένας Κοινότητας:

1ον) τὴν Πολιτείαν Καλλιφορνίας. 2ον) τὴν Πολιτείαν Ὄρεγον. 3ον) τὴν Πολιτείαν Οὐάσιγκτων. 4ον) τὴν Πολιτείαν Μοντάνας. 5ον) τὴν Πολιτείαν Ἀϊδάχο. 6ον) τὴν Πολιτείαν Οὐαόμιγκ. 7ον) τὴν Πολιτείαν Νεβάδας. 8ον) τὴν Πολιτείαν Γιούτας. 9ον) τὴν Πολιτείαν Κολοράδο. 10ον) τὴν Πολιτείαν Ἀριζόνας. 11ον) τὴν Πολιτείαν Νέου Μεξικοῦ. 12ον) τὴν Ἀλάσκαν. 13ον) τὰς Πολιτείας Ἀλβέρτας, Βρεττανικῆς Κολομβίας καὶ Βορείου Τερριτορίου ἐν Καναδᾷ. 14ον) Τὸ Μεξικόν.

Ἡ τῆς Νέας Ὑόρκης Ἐπισκοπικὴ περιφέρεια κατέχει θέσιν Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἔχει ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς. Αἱ λοιπαὶ τρεῖς εἶναι Ἐπισκοπαὶ καὶ ἑκάστη ἐξ αὐτῶν διατελεῖ ὑπὸ τὸν ἴδιόν της Ἐπίσκοπον, ἔχοντα ὡς ποιμαντορικόν του τίτλον τὸν ἐκ τῆς ἕδρας τῆς Ἐπισκοπῆς του.

Ἀμετάθετον Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἐπισκόπων.

Ἄρθρ. ε΄.—Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ Ἐπίσκοποι εἶνε ἀμετάθετοι, κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας. Ἐν περιπτώσει χηρείας τοῦ θρόνου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δύναται νὰ ἐκλεγῇ Ἀρχιεπίσκοπος εἷς ἐκ τῶν τριῶν Ἐπισκόπων, τηρουμένων τῶν σχετικῶν περὶ ἐκλογῆς Ἐπισκόπου διατάξεων τοῦ παρόντος Καταστατικοῦ.

Ἄδεια ἀπουσίας Ἐπισκόπων.

Ἄρθρ. ς΄.—Ἕκαστος τῶν Ἐπισκόπων δικαιοῦται κατ' ἔτος εἰς μηνιαίαν ἀπουσίαν ἀπὸ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ. Διὰ περιπλέον χρονικὸν διάστημα, ὄχι πέραν τοῦ τριμήνου, ἀπαιτεῖται ἄδεια τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ἀπουσίας τῶν Ἐπισκόπων ἐκτὸς τῆς Ἀμερικῆς λαμβάνεται ἡ κανονικὴ ἄδεια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ὑπὸ μὲν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀπ' εὐθείας, ὑπὸ δὲ τῶν Ἐπισκόπων διὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἄρθρ. ζ΄.—Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τῶν τριῶν Ἐπισκόπων συγκροτοῦσι τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου.

Αὕτη, κατὰ τοὺς σχετικοὺς ὁρισμοὺς τῶν ἱερῶν Κανόνων τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, συνέρχεται τακτικῶς μὲν δὶς τοῦ ἔτους, πρὸ τοῦ Πάσχα καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον, ἐκτάκτως δὲ ὁσάκις παραστῇ ἀνάγκη ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ ὁριζομένῳ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Εἰς ἔκτακτον συνεδρίαν ὡσαύτως δύναται νὰ συγκληθῇ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ὁσάκις ἡ πλειονοψηφία τῶν μελῶν αὐτῆς ἤθελε κρίνῃ τοῦτο ἀναγκαῖον.

Ἡ Σύνοδος αὕτη ἔχει πάσας τὰς ἐξουσίας καὶ τὰς εὐθύνας, ὅσας οἱ ἱεροὶ Κανόνες ἀναγράφουσι διὰ τὴν «Σύνοδον Ἐπαρχίας», εὐθύνεται δὲ διὰ τὴν ἀπαρέγκλιτον τήρησιν τῶν θείων δογμάτων καὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐνώπιον τῆς περὶ τὸν Πατριάρχην Συνόδου τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας ἐν τῇ Συνόδῳ ἐκνικᾷ ἡ γνώμη ὑπὲρ ἧς ἐτάχθη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὅστις εἶνε καὶ ὁ Πρόεδρος.

Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀντικαθιστᾷ ἐν τῇ προεδρείᾳ ὁ ἔχων τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας Ἐπίσκοπος.

Δικαιοδοσία καὶ ἁρμοδιότης τῶν Ἐπισκόπων.

Ἄρθρ. η΄.— Ἕκαστος τῶν Ἐπισκόπων ἔχει παρὰ τῇ ἑαυτοῦ Ἐπισκοπῇ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὰς εὐθύνας, ἃς οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ Κανόνες καὶ ἡ μακραίων τῆς Ἐκκλησίας πρᾶξις καθορίζουσι διὰ τὸ Ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα μετὰ καὶ τῆς ἐν τῷ Ἱερῷ Συνθρόνῳ ἐγκαθιδρύσεως.

Ἐκ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων τούτων εἶνε καὶ τὸ ἁγιάζειν καὶ καθιεροῦν τῇ λατρείᾳ τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς εὐκτηρίους οἴκους, τὸ ἀποκαθιστᾶν καὶ διορίζειν ἐν αὐτοῖς τοὺς λειτουργοῦντας καὶ ψάλλοντας ἱερεῖς, διακόνους καὶ λοιποὺς κληρικούς, τὸ ἐπιμέλεσθαι τῆς ἐν εὐσχημοσύνῃ καὶ τάξει καὶ πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον διοικήσεως πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς, τὸ ἐκδιδόναι τὰς ἀδείας πρὸς τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ Γάμου καὶ τὰ διαζευκτήρια Γράμματα τῶν ἐκ τούτων ἁρμοδίως ὡς διαλυθέντων κηρυχθέντων, τὸ διανέμειν τοῖς ἱερεῦσι τὸ Μῦρον τοῦ Ἁγίου Χρίσματος, λαμβανόμενον διὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Τάξις Μνημονεύσεως.

Ἄρθρ. θ΄.—Ἐν τοῖς μυστηρίοις καὶ ταῖς τελεταῖς ὀφείλουσι νὰ μνημονεύωσιν οἱ μὲν ἱερεῖς καὶ διάκονοι τοῦ κανονικοῦ Ἐπισκόπου αὐτῶν, οἱ δὲ Ἐπίσκοποι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Πνευματικὸν Δικαστήριον.

Ἄρθρ. ι΄. — Παρ' ἑκάστῃ Ἐπισκοπῇ λειτουργεῖ Πνευματικὸν Δικαστήριον, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Ἐπισκόπου ὡς Προέδρου καὶ ἐκ δύο τοὐλάχιστον βαθμούχων ἱερέων, διοριζομένων καὶ παυομένων ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου. Τὸν Πρόεδρον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ ἀναπληρωτὴς ἢ ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ. Ἐν τῷ Πνευματικῷ Δικαστηρίῳ ἀποφασιστικὴν ψῆφον ἔχει μόνον ὁ Ἐπίσκοπος, τὰ δὲ λοιπὰ μέλη ἔχουσι ψῆφον συμβουλευτικήν. Ὅταν τοῦ Πνευματικοῦ Δικαστηρίου προεδρεύῃ ἱερεὺς ὡς ἀναπληρωτὴς τοῦ Ἐπισκόπου, πάντα τὰ μέλη τοῦ Πνευματικοῦ Δικαστηρίου ἔχουσι ψῆφον ἀποφασιστικήν. Τὸ Πνευματικὸν Δικαστήριον ἑκάστης Ἐπισκοπῆς ἐκδικάζει πρωτοδίκως, πλὴν τῶν ἐπαγομένων καθαίρεσιν, πάντα τὰ λοιπὰ κανονικὰ παραπτώματα τοῦ Κλήρου.

Ἄρθρ. ια΄.—Τὰ Πνευματικὰ Δικαστήρια τῶν Ἐπισκοπῶν δὲν δικάζουσιν ὑποθέσεις, περὶ ὧν ἤθελον μορφώσῃ γνώμην ἐκ τῶν γενομένων

προανακρίσεων ὅτι δύναται νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν κατηγορούμενον ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως. Τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις παραπέμπουσι πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Αἱ ἀποφάσεις τῶν Ἐπισκοπικῶν Πνευματικῶν Δικαστηρίων, αἱ καταγινώσκουσαι ποινὴν ἀργίας ἄνω τῶν δύο μηνῶν, ὑπόκεινται ἐντὸς προθεσμίας 31 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεώς των εἰς ἔκκλησιν ἐνώπιον τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς· εἰς ἔκκλησιν δὲ ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐντὸς προθεσμίας 91 ἡμερῶν ὑπόκεινται αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, αἱ καταγινώσκουσαι ἢ καθαίρεσιν ἢ ἀργίαν ἄνω τοῦ ἑνὸς ἔτους.

Ἄρθρ. ιβ'.—Ὁ γάμος κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ πνευματικὸν αὐτοῦ μέρος ὑπάγεται εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἀρχάς.

Τοπικαὶ ἐκκλησιαστικαὶ Συνελεύσεις.

Ἄρθρ. ιγ'.— Παρ' ἑκάστῃ τῶν τεσσάρων Ἐπισκοπῶν ὑπάρχει ἰδία Ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευσις, ἀποτελουμένη ἐκ πάντων τῶν κανονικῶν ἐφημερίων κληρικῶν τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ ἐξ ἑνὸς αἱρετοῦ λαϊκοῦ ἀντιπροσώπου ἑκάστου ἱεροῦ ναοῦ, ὠργανωμένου εἰς σωματεῖον, ἐκλεγομένου ὑπὸ τοῦ ἐνοριακοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἢ ἐκ τῶν μελῶν τῆς κοινότητος ἢ καὶ ἐξ ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἄλλης πόλεως ἢ τῆς πόλεως ἐν ᾗ ἡ Τοπικὴ Συνέλευσις λαμβάνει χώραν, εὑρισκομένων ὅμως ἀπαραιτήτως ἐν τάξει πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἑκάστη τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιαστικῶν τούτων Συνελεύσεων συνέρχεται τῇ προσκλήσει τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, τοῦ καὶ Προέδρου αὐτῆς, ἢ τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος καὶ ἀναπληροῦντας αὐτὸν εἰς περίπτωσιν ἀπουσίας του, τακτικῶς μὲν κατὰ διετίαν καὶ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, ἐκτάκτως δὲ ὁσάκις ἤθελε κρίνῃ τοῦτο εὔλογον ὁ Ἐπίσκοπος. Ἀπαρτία ὑπάρχει ὅταν πρὸς τῇ παρουσίᾳ τοῦ Προέδρου Ἐπισκόπου ἢ τοῦ προεδρεύοντος ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ ὦσι παρόντα αὐτοπροσώπως καὶ 12 ἐκ τῶν μελῶν, ἐξ ὧν τὰ 6 τοὐλάχιστον πρέπει νὰ εἶνε κληρικοί.

Γενικὴ ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευσις.

Ἄρθρ. ιδ'.—Ἡ Γενικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευσις τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τῶν Ἐπισκόπων καὶ 24 αἱρετῶν μελῶν, 12 κληρικῶν καὶ 12 λαϊκῶν. Καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι ἐκλέγονται ἀνὰ ἓξ ὑφ' ἑκάστης τῶν τεσσάρων Τοπικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συνελεύσεων, εἴτε ἐκ τῶν μελῶν αὐτῶν εἴτε καὶ ἄλλοθεν, εὑρισκομένων ὅμως ἀπαραιτήτως ἐν τάξει πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ Γενικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευσις συνέρχεται τακτικῶς μὲν ἀνὰ πᾶσαν τριετίαν καὶ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, προσκλήσει τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐκτάκτως δὲ μετ᾿ ἀπόφασιν περὶ τούτου τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Πρόεδρος τῆς Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως εἶνε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ἐν ἀπουσίᾳ δὲ αὐτοῦ ὁ ἐκ τῶν παρόντων Ἐπισκόπων ἔχων τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας. Ἡ ἀπαρτία ὑπάρχει ὅταν πρὸς τῇ παρουσίᾳ τοῦ Προέδρου Ἀρχιεπισκόπου ἢ τοῦ Προεδρεύοντος Ἐπισκόπου καὶ ἑνὸς τοὐλάχιστον ἄλλου Ἐπισκόπου ὦσι παρόντα αὐτοπροσώπως καὶ 12 ἐκ τῶν μελῶν, ἐξ ὧν τὰ 6 κληρικοί.

Ἀντιπροσωπεία λόγῳ ἀποστάσεως.

Ἄρθρ. ιε΄. — Καὶ εἰς τὰς Τοπικὰς ἑκάστης Ἐπισκοπῆς Ἐκκλησιαστικὰς Συνελεύσεις καὶ εἰς τὴν Γενικὴν Ἐκκλησιαστικὴν Συνέλευσιν τῆς ὅλης Ἀρχιεπισκοπῆς οἱ δικαιούμενοι εἰς συμμετοχὴν κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ δύνανται νὰ ἀντιπροσωπευθῶσιν οἱ κληρικοὶ ὑπὸ κληρικοῦ καὶ οἱ λαϊκοὶ ὑπὸ λαϊκοῦ, ἁρμοδίως πληρεξουσιοδοτουμένου καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐν τάξει εὑρισκομένου.

Κατὰ τὰς ψηφοφορίας ὁ ἀντιπρόσωπος ἀπόντων μελῶν διαθέτει καὶ τὰς ψήφους αὐτῶν, οὐδέποτε ὅμως πλέον τῶν τριῶν ψήφων, ἐν αἷς συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἰδική του ἐξαιρεῖται ἡ ψηφοφορία πρὸς ὑπόδειξιν Ἐπισκόπων, ὅτε ἕκαστος τῶν παρόντων διαθέτει μίαν μόνην ψῆφον.

Ἡ ἐντολὴ ἀντιπροσωπεύσεως ἅπαξ δοθεῖσα καὶ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ἀναγνωρισθεῖσα δὲν ἀνακαλεῖται καὶ ἰσχύει καθ᾿ ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνελεύσεως.

Ἐφ᾿ ὅσον ἡ ἁρμοδία Συνέλευσις δὲν προνοήσῃ, πᾶσα λεπτομέρεια ἀφορῶσα τὴν συγκρότησιν τοῦ Σώματος καὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ καθορίζεται ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ἢ τοῦ ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ.

Ἔργον τῶν Συνελεύσεων.

Ἄρθρ. ις΄. — 1ον) **Τῶν Τοπικῶν :** Δικαίωμα καὶ καθῆκον τῆς παρ᾿ ἑκάστῃ Ἐπισκοπῇ Τοπικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως εἶναι α΄) νὰ ἐλέγχῃ τὴν ὅλην τῆς Ἐπισκοπῆς διαχείρισιν, β΄) νὰ ψηφίζῃ ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου διατάξεις διὰ τὴν διοίκησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων τῆς Ἐπισκοπῆς, συμφώνως πρὸς τοὺς Ἱ. Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς Κανόνας, τοὺς σχετικοὺς νόμους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν Γενικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συνελεύσεων τῆς ὅλης Ἀρχιεπισκοπῆς, γ΄) νὰ ἐλέγχῃ ὡς ἐν τῷ ἄρθρῳ ιδ΄ ὁρίζεται, ἀντιπροσώπους μετὰ

διπλασίου ἀριθμοῦ ἀναπληρωματικῶν διὰ τὴν Γενικὴν Ἐκκλησιαστικὴν Συνέλευσιν τῆς ὅλης Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ δ΄) νὰ ἐκλέγῃ τὰ λαϊκὰ μέλη τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπισκοπῆς, ὡς ἐν τῷ ἄρθρῳ κα΄ ὁρίζεται, καὶ ἀριθμόν τινα ἀναπληρωματικῶν.

Διατάξεις ἰδιαιτέρων ἐνοριακῶν Καταστατικῶν ἀντιβαίνουσαι πρὸς τοὺς θείους ἱεροὺς Κανόνας καὶ τοὺς νόμους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἶνε αὐτοδικαίως ἄκυροι· ἵνα δὲ τεθῇ ἐν ἰσχύϊ τὸ Καταστατικὸν κοινότητός τινος προαπαιτεῖται ἡ ἔγκρισις τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου.

2ον) **Τῶν Γενικῶν :** Ἡ Γενικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευσις λαμβάνει ἀποφάσεις καὶ ἐγκρίνει μέτρα κοινῆς δράσεως καθ' ὅλην τὴν Ἀρχιεπισκοπήν, πρὸς αὔξουσαν ἀείποτε πρόοδον ταύτης ἐν τῇ πραγματοποιήσει τοῦ ἐν τῷ β΄ ἄρθρῳ καθοριζομένου θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ σκοποῦ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄρθρ. ιζ΄. — Αἱ ἀποφάσεις τῆς Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως ὑπέρκεινται τῶν ἀποφάσεων τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συνελεύσεων. Αἱ ἀποφάσεις τῶν Τοπικῶν Ἐκκλ. Συνελεύσεων ὑπέρκεινται τῶν ἀποφάσεων τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων τῶν κοινοτήτων. Πᾶσα διαφορὰ μεταξὺ τῆς Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς εἰς ζητήματα δικαιοδοσίας ἀναφέρεται εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἐκλογὴ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἐπισκόπων.

Ἄρθρ. ιη΄.—Εἰς περίπτωσιν κενώσεώς τινος ἐκ τῶν Ἐπισκοπῶν ἢ καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἡ ἐκλογὴ Ἐπισκόπου ἢ Ἀρχιεπισκόπου θὰ γίνηται ὡς ἑξῆς: Ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀνυπερθέτως ἡ ἰδιαιτέρα Ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευσις, συνερχομένη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Τοποτηρητοῦ καὶ μετὰ πρόσκλησιν παρ' αὐτοῦ, κατόπιν ἐντολῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς, θὰ προτείνῃ τρεῖς ὑποψηφίους ἐκ κληρικῶν τῆς ὅλης Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου, κεκτημένων δίπλωμα ἀνεγνωρισμένης Ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς, ἄμεμπτον βίον καὶ εὐδόκιμον ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀμερικῆς, πενταετῆ μὲν προκειμένου περὶ Ἐπισκόπων, ἑπταετῆ δὲ προκειμένου περὶ Ἀρχιεπισκόπου, καὶ ἐξ ὑπάρχοντος παρὰ τῇ Ἱ. Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς καταλόγου, προεγκεκριμένου ὑπὸ τῆς ἐν Κων/πόλει Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Προκειμένης πληρώσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ὑποψήφιοι δύνανται νὰ ληφθῶσι καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου θὰ ἐκλέγῃ τὸν Ἐπίσκοπον, ἤ, προκειμένου περὶ τῆς Ἀρχιεπι-

σκοπῆς, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον. Ἡ δὲ τοιαύτη ἐκλογὴ θὰ γνωρίζηται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διὰ τὴν παροχὴν τῆς ἐγκρίσεως.

Ἄρθρ. ιθ. — Τὸν οὕτως ἐκλέγεντα καὶ ἐγκριθέντα, ἂν μὲν εἶνε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, χειροτονεῖ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ἂν δὲ Ἐπίσκοπος, δίδει ὁ Πατριάρχης μόνον τὴν πρὸς χειροτονίαν του ἄδειαν.

Ἄρθρ. κ΄. — Ἐὰν πρὸ τῆς πληρώσεως κενωθείσης Ἐπισκοπῆς, ἤθελε κενωθῇ καὶ δευτέρα, οὕτως ὥστε οἱ ἀπομένοντες δύο Ἐπίσκοποι νὰ μὴ δύνανται πλέον μόνοι αὐτοὶ νὰ ἀπαρτίσωσι Σύνοδον, ἡ ἐκλογὴ μεταξὺ τῶν προταθέντων ὑπὸ τῆς οἰκείας ἰδιαιτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως διὰ τὴν πρώτην χηρεύουσαν Ἐπισκοπὴν γενήσεται ἐν τῇ περὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Συνόδῳ, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἐπισκόπων, μεθ' ὃ ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἑτέρου Ἐπισκόπου γενήσεται κατὰ τὰ ἐν ἄρθρῳ ιη΄ ὑπὸ τῆς περὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον λειτουργούσης πάλιν Ἱ. Συνόδου.

Μικτὸν Συμβούλιον.

Ἄρθρ. κα΄. — Καὶ παρὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Νέας Ὑόρκης καὶ παρ' ἑκάστῃ τῶν τριῶν Ἐπισκοπῶν λειτουργεῖ Μικτὸν Συμβούλιον. Τὸ Συμβούλιον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Νέας Ὑόρκης ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὡς Προέδρου καὶ τεσσάρων βαθμούχων Κληρικῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου διοριζομένων, ὡς καὶ τεσσάρων ἐγκρίτων λαϊκῶν μελῶν, προτεινομένων μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐγκρινομένων δὲ ὑπὸ τῆς οἰκείας Τοπικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως.

Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ δι' ἕκαστον Μικτὸν Συμβούλιον ἑκάστης τῶν Ἐπισκοπῶν, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι διὰ ταῦτα, τὰ μέλη, κληρικά τε καὶ λαϊκά, δύνανται νὰ εἶνε καὶ ἀνὰ τρία μόνον, ἐν ἐλλείψει πλείονος ἀριθμοῦ ἱερέων ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ τοῖς πλησιοχώροις αὐτῆς.

Ἄρθρ. κβ. — Ἡ ἐντολὴ τῶν τε κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν μελῶν τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου διαρκεῖ ἐπὶ διετίαν. Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου εἶνε ὁ ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ κατὰ βαθμὸν ἀνώτερος κληρικός, ὅστις καὶ διατηρεῖ τὴν ψῆφόν του ὡς μέλος. Τὸν Ταμίαν καὶ τὸν Γραμματέα ἐκλέγει τὸ Μικτὸν Συμβούλιον ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ.

Ἡ δικαιοδοσία τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ἐπεκτείνεται εἰς πάσας τὰς ὑποθέσεις τοῦ Σωματείου, ἐκτὸς ἐκείνων, αἵτινες, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, θεωροῦνται ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ Ἐπισκόπου, μόνου ἢ μετὰ τοῦ Πνευματικοῦ Δικαστηρίου ἐνεργοῦντος. Δικαιοῦται δὲ νὰ θέτῃ ἐν ἐνεργείᾳ Κανονισμοὺς ἐν τῷ κύκλῳ τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ μὴ ἀντιβαίνοντας εἰς τὸ παρὸν Καταστατικόν.

Τοποτηρητεῖαι.

Ἄρθρ. κγ΄.—Τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν χηρεύουσαν τοποτηρητεύει ὁ Ἐπίσκοπος ὁ ἔχων τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας. Τὰς Ἐπισκοπὰς Βοστώνης καὶ Σικάγου χηρευούσας τοποτηρητεύει, διὰ τὸ ἐγγύτερον. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος. Τὴν δὲ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὁ Ἐπίσκοπος Σικάγου.

Ἄρθρ. κδ΄. — Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐν τῷ ἄρθρῳ β΄ ἀναγραφομένου σκοποῦ, διαθέτει ἱεροὺς ναούς, σχολικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα, ἱεραποστολάς, δημοσιεύματα καὶ οἱαδήποτε ἄλλα νόμιμα μέσα, προνοεῖ δὲ ἰδιαιτέρως περὶ τῆς λειτουργίας Ἱερατικῆς Σχολῆς διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς.

Ἄρθρ. κε΄.—Οἱ ἀπὸ χειροτονίας κληρικοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορειου καὶ Νοτίου ἀποκαθίστανται εἰς τὰς διακονίας αὐτῶν ἄνευ ἀναμίξεως οἱασδήποτε πολιτικῆς Ἀρχῆς. Νόμος δὲ χειραγωγὸς εἰς ὅλην τὴν διοίκησιν αὐτῆς θὰ εἶνε οἱ Ἱεροὶ Ἀποστολικοὶ καὶ Συνοδικοὶ Κανόνες καὶ οἱ ἁρμοδίως τιθέμενοι εἰς ἐνέργειαν Κανονισμοί, συμφώνως πρὸς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας καὶ τοὺς νόμους ἑκάστης Πολιτείας, ἐν ᾗ ἐπεκτείνεται ἡ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης διοίκησις.

Ἄρθρ. κϛ΄. — Πᾶσα διάταξις οἱουδήποτε Ἐκκλησιαστικοῦ Ὀργανισμοῦ ἀντιβαίνουσα εἴτε πρὸς τοὺς νόμους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἴτε πρὸς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἶνε αὐτοδικαίως ἄκυρος.

Ἄρθρ. κζ΄.—Οὐδεὶς κληρικὸς ἢ λαϊκὸς δύναται νὰ εἶνε ἀξιωματοῦχος ἢ καὶ ἁπλοῦν μέλος τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς, ἐὰν δὲν ἀνήκῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ μείνῃ εἰς τὸ ἀξίωμά του ἢ καὶ ὡς ἁπλοῦν μέλος τῆς Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς, ἐὰν παύσῃ νὰ εἶνε ἐν τάξει πρὸς αὐτήν.

Ἄρθρ. κη΄.— Τὸ παρὸν Καταστατικόν, συγκείμενον ἐξ ἄρθρων εἴκοσιν ὀκτώ, ἀνεγνώσθη καὶ ἐψηφίσθη κατ' ἄρθρον καὶ ἐν τῷ συνόλῳ ἐν τῇ Τρίτῃ Γενικῇ Συνελεύσει τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, τῇ συγκροτηθείσῃ, κατὰ τὸ ἄρθρον ΙΓ΄ τοῦ Καταστατικοῦ αὐτῆς τῆς 11ης Αὐγούστου 1922, ἐν τῷ ἐν Σικάγῳ Καθεδρικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου τῇ 12ῃ, 13ῃ καὶ 14ῃ Ὀκτωβρίου 1927, ἐγκριθὲν δὲ καὶ ἐπικυρωθὲν μετά τινων τροποποιήσεων Πατριαρχικῶς καὶ Συνοδικῶς, τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν καὶ μέλλει νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ Συντάγματος τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπερ, κατ' ἀπόφασιν τῆς αὐτῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, θὰ καταρτισθῇ ὑπὸ Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐκλεγησομένης ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς

Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς καὶ θὰ τεθῇ εἰς ἐφαρμογήν, ἄνευ ἰδιαιτέρας ἐπιψηφίσεως αὐτοῦ ὑπὸ ἄλλης Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἅμα τῇ ἐγκρίσει καὶ ἐπικυρώσει αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ Ἰνδικτιῶνος ΙΑ΄.

† Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ **ἀποφαίνεται.**

† Ὁ Νικαίας **Βενιαμὶν**
† Ὁ Δέρκων **Φώτιος**
† Ὁ Νεοκαισαρείας **Ἀμβρόσιος**
† Ὁ Σάρδεων καὶ Πισιδίας **Γερμανὸς**
† Ὁ Ροδοπόλεως **Κύριλλος**
† Ὁ Ἴμβρου καὶ Τενέδου **Ἰάκωβος.**
† Ὁ Χαλκηδόνος **Ἀγαθάγγελος**
† Ὁ Προύσης **Νικόδημος**
† Ὁ Πριγκηπονήσων **Θωμᾶς**
† Ὁ Σηλυβρίας **Εὐγένιος**
† Ὁ Ἡλιουπόλεως **Γεννάδιος**

WORLD CONFERENCE ON FAITH AND ORDER

(Παγκόσμιον Συνέδριον περὶ Πίστεως καὶ Διοικήσεως)

(Συνέχεια ἀπὸ σελίδος 128)

IV.

Ὡς ὑλικὸν πρὸς τοιαύτην ἐξέτασιν παραπέμπονται εἰς τὰς Ἐκκλησίας αἱ ἑξῆς ὑποδείξεις, αἱ ὁποῖαι ἦτο ἀδύνατον νὰ συζητηθῶσι προσηκόντως ἐν Λωζάννῃ:

1. Ὡς μέσον προπαρασκευαστικὸν στενωτέρας ἐπικοινωνίας, ἑκάστη Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἐπιδιώκῃ βαθυτέραν γνῶσιν τῆς πίστεως καὶ τῆς ζωῆς, τῆς λατρείας καὶ τῆς διοικήσεως τῶν ἄλλων. Διαφοραί, αἵτινες εἶνε προϊὸν περιπλόκων ἱστορικῶν ἐξελίξεων, ἐνδέχεται νὰ διατηρῶσιν ὄψιν τινὰ ἀληθείας ἢ ζωῆς, ἥτις ἔχει ἀξίαν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς σύνολον ἢ ἐνδέχεται ἔστιν ὅτε νὰ ἀποδειχθῶσιν ἥσσονος σπουδαιότητος ἢ ὅσης ἐνομίσθησαν ὅτι ἦσαν. Γνωρίζουσαι ἀλλήλας αἱ διάφοροι ἐκκλησίαι καλλίτερον, θὰ ἐννοήσωσι καὶ θὰ ἐκτιμήσωσιν ἀλλήλας καλλίτερον.

2. Ἦτο ἀδύνατον εἰς τὸ Συνέδριον νὰ ἐξετάσῃ μετὰ τῆς προσηκούσης προσοχῆς τὴν σχέσιν τῶν ὑφισταμένων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας ἢ τὴν θέσιν, ἣν ἑκάστη ἢ τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐνδέχεται νὰ κατέχωσιν ἐν τῇ ἀδιαιρέτῳ Ἐκκλησίᾳ. Συνιστῶμεν εἰς τὰς Ἐκκλησίας τὰς ὑποδείξεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, αἵτινες ἐγένοντο ἐν ταῖς γενομέναις ἀγορεύσεσι κατὰ τὸ Συνέδριον. Ἐν τῷ μεταξὺ χαιρετίζομεν τὴν ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ κίνησιν πρὸς ἕνωσιν σωμάτων ὁμοίας διδασκαλίας, κυβερνήσεως καὶ λατρείας καὶ πεποίθαμεν, ὅτι ἡ κίνησις αὕτη θὰ ἐξακολουθήσῃ μετὰ μείζονος ὁλονὲν ἐπιτυχίας.

3. Ἐκκρεμοῦς οὔσης τῆς πλήρους ὀργανικῆς ἑνότητος τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, μετὰ ἱκανοποιήσεως σημειοῦμεν πλῆθος κινήσεων πρὸς πρακτικὴν συνεργα-

σίαν εἰς κοινωνικάς, ἱεραποστολικὰς καὶ ἄλλας κατευθύνσεις. Ἡ πεῖρα μαρτυρεῖ, ὅτι κατέστη δυνατὸν εἰς σώματα εὐρέως κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων νὰ συνεργασθῶσιν ἐν παρομοίαις κινήσεσι μετ' ἀμοιβαίας ὠφελείας καὶ ἄνευ ὑποχωρήσεως κατὰ τὰς ἀρχὰς (ὅρα τὰς ἐν παραρτήματι σημειώσεις εἰς τὸ **IV** Σημ. Α'). Ὑπάρχει ἀφθονία ἀποδείξεων, ὅτι, ὅταν Ἐκκλησίαι ἀναλαμβάνουσιν ὁμοῦ τὸ θεῖον ἔργον, νὰ μεταδώσωσι τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἀγνοοῦμεν Αὐτόν, συνδέονται στενώτερον πρὸς ἀλλήλας. Ἰδιαιτέρως συνιστῶμεν εἰς τὰς Ἐκκλησίας τὴν ἐξέτασιν ποῖα διαβήματα δύνανται νὰ ληφθῶσιν, ὅπως ἀποφευχθῇ ἀνωφελὴς διασπάθησις καὶ ἀνταγωνισμὸς ἐν μιᾷ ἐπιτοπίῳ κοινότητι, ἵνα κατὰ τρόπον σύμφωνον πρὸς τὴν ἰδιοφυΐαν τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν ἡ ὑφισταμένη ἑνότης ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἐκδηλωθῇ πρὸς τὸν κόσμον (ὅρα ἐν Παραρτήματι Σημειώσεις εἰς **IV** Σημ. Β').

V.

Σημειοῦμεν μετ' ἰδιαιτέρας εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεὸν τὴν πρόσφατον αὔξησιν ἀποτελεσματικῆς συνεργασίας ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς Ἱεραποστολῆς. Ὁ σκοπὸς παντὸς ἱεραποστολικοῦ ἔργου εἶνε νὰ φέρῃ τὸ αἰώνιον Εὐαγγέλιον μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς γῆς, οὕτως ὥστε νὰ δυνηθῇ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας παντὸς ἔθνους καὶ νὰ προσαγάγῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν Σωτῆρα. Ἐνταῦθα περισσότερον ἢ ἄλλοθι ἡ ἑνότης εἶνε ἀναγκαία. Σημειοῦμεν μετὰ συμπαθείας τὸν βαθμὸν τῆς ἑνότητος, ὅστις ἔχει ἤδη ἐπιτευχθῇ ἐν πολλαῖς χώραις καὶ τὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα προὐτάθησαν πρὸς περαιτέρω ἕνωσιν. Συνιστῶμεν τὰ σχέδια αὐτὰ εἰς τὰς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν μετὰ προσοχῆς ἐξέτασιν αὐτῶν.

Ἡ ἐκ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἱεραποστολῆς ἐρχομένη αἴτησις, εἶνε, ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι οἶκοι πρέπει νὰ παραχωρήσωσιν εἰς ἐκείνας μείζονα ἐλευθερίαν ἐνεργείας καὶ ὅτι αἱ περὶ ἑνώσεως ἐλπίδες αὐτῶν δὲν πρέπει νὰ ματαιωθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐπὶ μακρὸν παρατεινομένης συγκαταθέσεως εἰς τὴν διάστασιν οἴκοι, ἥτις καθιστᾷ δυσχερῆ τὴν ἀναγνώρισιν πόσον ὀλεθρία εἶνε ἡ διάστασις εἰς τὰς νέας γηγενεῖς Ἐκκλησίας.

VI.

Πλήρης κοινωνία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θὰ πραγματωθῇ μόνον ὅταν ἀνοιχθῇ ὁ δρόμος δι' ὅλα τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ νὰ συνενωθῶσιν ἐν τῇ συμμετοχῇ εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Κυρίου. Διὰ προσευχῆς καὶ ἐσκεμμένης μελέτης δέον νὰ ἐξευρεθῶσι τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα ἀποτελεσματικῶς θὰ ὁδηγήσωσι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Διφορούμεναι ἐκθέσεις καὶ ἐσπευσμένα μέτρα ἐνδέχεται νὰ ἐμποδίσωσι μᾶλλον ἢ νὰ ἐπισπεύσωσι τὸ ἔργον τῆς ἑνοποιήσεως. Ἐν τούτοις ἂν μέλλωμεν νὰ γίνωμέν ποτε ἕν, δὲν πρέπει νὰ ἀποδειλιάσωμεν πρὸ τοῦ ἔργου. Τινὲς ἐξ ἡμῶν φρονοῦσιν, ὅτ πλήρης κοινωνία δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ μόνον κατὰ τὸ τέρμα τῆς πορείας τῆς ἑνοποιήσεως· ἄλλοι, ὅτι δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς μέσον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦνε ἡ ὁδὸς πρὸς τὸν σκοπόν, πλήρης ἕνωσις θὰ ἀπαιτήσῃ, ὅπως αἱ Ἐκκλησίαι μεταμορφωθῶσιν οὕτως ὥστε νὰ ὑπάρχῃ πλήρης ἀναγνώρισις ἀλλήλων ὑπὸ τῶν μελῶν ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν.

Οὐδὲν θὰ συντελέσῃ περισσότερον εἰς τὴν ἐπίσπευσιν τῆς ἑνότητος, τὴν ὁποίαν ποθοῦμεν, ἢ ἡ μνεία ἀλλήλων ἐν ταῖς καθημεριναῖς ἡμῶν προσευχαῖς ὡς ἀτόμων καὶ ὡς Ἐκκλησιῶν. Ὑπεδείχθη ὅτι πρέπει νὰ ἐξαποσταλῇ ἐν ὀνόματι τοῦ Συνεδρίου μία κοινὴ προσευχή, ὅπως χρησιμοποιῆται κατὰ ἁρμόδιον χρόνον ὑφ' ὅλων τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἰδιαιτέρως δέον νὰ μνημονεύωμεν πρὸ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ καρδίας τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν, οἵτινες ὑπομένουσι θλίψεις, εὐχόμενοι, ὅπως δοθῇ αὐτοῖς χάρις νὰ μένωσι σταθεροὶ ἐν ταῖς θλίψεσιν αὐτῶν καὶ ὅπως ὁ Θεὸς εἰς αὐτούς τε καὶ εἰς ἡμᾶς δώσῃ τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας ἐνθυμουμένους τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου. «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήτω μοι». Δώῃ Κύριος εἰς ἡμᾶς ὥς τε ἄτομα καὶ ὡς ἐκκλησίας φρόνησιν καὶ θάρρος, ὅπως ἐκτελῶμεν τὸ θέλημα Αὐτοῦ.

Σημειώσεις εἰς τὴν § ΙΙ.

Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἀντιπρόσωποι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπιθυμοῦσι νὰ θέσωσι τοὺς ἑξῆς περιορισμοὺς εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀποδοχὴν διαφορᾶς τινος ἐν ζητήμασι πίστεως καὶ τάξεως (**II**).

α') Αἱ διατυπώσεις, ἐφ' ὅσον αὗται ὡρίσθησαν ὑπὸ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, δέον νὰ διατηρηθῶσι.

β') Ἐλευθερία ἑρμηνείας ἀνήκει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ὅλον καὶ ὄχι εἰς τὰ διάφορα τμήματα ἢ ἄτομα.

γ') Δὲν συμφωνοῦσιν, ὅτι «δέον νὰ ὑπάρχῃ ἐλευθερία τις ἑρμηνείας ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῆς μυστηριακῆς χάριτος καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος καὶ τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ».

δ') Δέχονται διαφορὰς ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ μόνον ἐφ' ὅσον δὲν διΐστανται τῆς κοινῆς διδακτικῆς βάσεως, ἐφ' ἧς στηρίζεται ἡ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων παραδοθεῖσα θεία λατρεία.

Σημειώσεις εἰς τὴν § IV. Μέρος Γ'.

Α') Ὑπάρχουσί τινες οἵτινες πιστεύουσιν, ὅτι ἡ συνεργασία δέον νὰ λάβῃ τὴν μορφὴν ὁμοσπονδίας εἴτε τοπικῆς, εἴτε ἐθνικῆς, εἴτε διεθνοῦς. Ἄλλοι ἀπορρίπτουσι τὴν ὁμοσπονδίαν, διότι φοβοῦνται, ὅτι αὕτη δύναται νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν πλήρη ὀργανικὴν ἕνωσιν. Χάριν σαφηνείας ἐνδιαφέρει νὰ ἐνθυμώμεθα, ὅτι ἡ λέξις «ὁμοσπονδία» χρησιμοποιεῖται ἐν τρισὶ διαφόροις ἐννοίαις. Δύναται νὰ σημαίνῃ :

1) Ὑποκατάστασιν ὀργανικῆς ἑνότητος.

2) Ἓν βῆμα ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν ὀργανικὴν ἑνότητα ὁδοῦ.

3) Εἶδος ὀργανικῆς ἑνότητος.

Κατὰ τὴν συζήτησιν περὶ ὁμοσπονδίας ἐνδιαφέρει νὰ διασαφηνισθῇ ἐν ποίᾳ ἐκ τῶν διαφόρων τούτων ἐννοιῶν γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως.

Β') Ὑπεδείχθη, ὅτι προκειμένου περὶ κοινοτήτων ὁμοίας διδασκαλίας καὶ ὁμοίου πολιτεύματος, ἡ ποθητὴ ἐκδήλωσις ἑνότητος δύναται πολλάκις νὰ ἐξασφαλισθῇ διὰ τῆς μεθόδου τῆς διομολογιακῆς (denominational) ἀβρότητος. Προκειμένου περὶ τῶν κοινοτήτων ἐκείνων, αἵτινες χωρίζονται διὰ θεμελιωδῶν διαφορῶν γνώμης, τὸ πρόβλημα εἶνε δυσκολώτερον καὶ θὰ ἀπαιτήσῃ εἰδικὴν ἐξέτασιν.

Λονδῖνον † Θ. Γ.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΕΠΙ ΤΗι Γ' ΕΠΕΤΕΙΩι ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΛΟΓΗΣ

Α'

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικαίας.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος μετὰ χαρᾶς χαιρετίζει τὴν ἐπέτειον τῆς ἐπὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἐκλογῆς τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος. Αἰσίως διανύσασα Αὕτη τὸ τρίτον, εἰσέρχεται ἤδη, θείᾳ συνάρσει, εἰς τὸ τέταρτον ἔτος τῆς Πατριαρχείας Αὐτῆς. Ἐφ' ᾧ καὶ ὑποβάλλοντες τὰ ἀδελφικὰ καὶ ἐγκάρδια ἡμῶν συγχαρητήρια εὐχόμεθα ὁλοψύχως ἵνα καὶ τὸ ἔτος τοῦτο ἀποβῇ τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι αἴσιον, ἄκοπον καὶ ἄλυπον. Εἴθε δὲ νὰ ἑδραιωθῇ ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης ἐπὶ τοῦ θρόνου εἰς μακρότητα ἡμερῶν κλεΐζουσα αὐτὸν ἀξίως τῶν μεγάλων Αὐτῆς ἀρετῶν.

Β'

Τοῦ Πανοσ. Μ. Πρωτοσυγγέλλου.

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Ὡραίαν εὐκαιρίαν εἰς ἐκδήλωσιν αἰσθημάτων σεβασμοῦ τιμῆς καὶ ἀφοσιώσεως ἀπὸ μέρους τῶν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Αὐλῇ ἐργαζομένων πρὸς τὸ Σεπτὸν πρόσωπον τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης καὶ Προσκυνητῆς Παναγιότητος παρέχει ἡ σήμερον πανηγυριζομένη συμπλήρωσις τριετίας ἀπὸ τῆς εἰς τὸν τετιμημένον Οἰκουμενικὸν Θρόνον εὐτυχοῦς, Προνοίᾳ Θεοῦ, ἐκλογῆς καὶ ἀναρρήσεως Αὐτῆς.

Δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς, Παναγιώτατε, οὐδὲ εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἐξάρωμεν ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτοῦ τὸ συντελεσθὲν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο πολυμερὲς ἔργον, ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην ἡγεσίαν τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος.

Ἡ εὐλαβὴς ἀφοσίωσις σύμπαντος τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος, ἡ ἀπαραμείωτος ἐμπιστοσύνη τῆς Ἱεραρχίας, ἡ βαθεῖα τιμὴ τοῦ ξένου χριστιανικοῦ κόσμου, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ γαλήνη καὶ ἡσυχία ἧς ἀπὸ τριετίας ἀπολαύει ἡ Ἐκκλησία, εἶναι ἀσφαλῆ δείγματα τῶν μεγάλων ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ὠφελημάτων, τὰ ὁποῖα προσεκόμισαν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον αἱ ὄντως πατριαρχικαὶ ἀρεταὶ τῆς Ὑμετέρας Θ. Παναγιότητος.

Ὑποβάλλοντες, Παναγιώτατε, ἐν χαρᾷ ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ ταύτῃ ἐπετείῳ τὰ βαθύτατα ἡμῶν σέβη καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὰς πολλὰς ἀπὸ μέρους τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἐνδείξεις πατρικῆς ἀγάπης καὶ εὐνοίας, εὐχόμεθα ὅπως ὁ Κύριος ἐνισχύῃ Αὐτὴν ἐν τῇ ὑψηλῇ καὶ πολυμόχθῳ Αὐτῇ Πατριαρχικῇ διακονίᾳ, κατασφαλίζων τῇ Ἐκκλησίᾳ πολυετῆ, ἰσόβιον καὶ εὐτυχῆ τὴν Πατριαρχείαν.

*
* *

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Ἡ 13η λήξαντος μηνὸς ἐσημείωσε τὴν συμπλήρωσιν τριετίας ἀπὸ τῆς αἰσίας ἐπὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἐκλογῆς καὶ ἀνόδου τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. **ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ Γ´** τοῦ ἀπὸ Νικαίας.

Ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ ταύτῃ ἐπετείῳ ἐξεδηλώθη ὅλη ἡ ἀφοσίωσις καὶ ὁ σεβασμὸς τῆς Ἁγ. καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς ἐνταῦθα Ἱεραρχίας, τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, τοῦ εὐαγοῦς κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ πρὸς τὸν Παναγιώτατον Πρωθιεράρχην, τὸν μετὰ τοσαύτης εὐστοχίας καὶ βαθυγνώμονος πείρας ἀπὸ τριετίας διέποντα τὰς τύχας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Ἀπὸ μέρους τῆς Ἁγ. καὶ Ἱ. Συνόδου, ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 12ης λήγοντος μηνὸς προσεφώνησε τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὁ πρῶτος τῇ τάξει Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων ἅγιος Νικαίας κ. Βενιαμίν, εὐξάμενος αἴσιον, ἄκοπον καὶ ἄλυπον τὸ ἀρχόμενον τέταρτον ἔτος τῆς πατριαρχείας Αὐτοῦ. Τὰ δὲ αἰσθήματα σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως τῶν Πατριαρχικῶν ὑπαλλήλων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, προσελθόντων ἐν σώματι, διηρμήνευσεν ὁ Πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Αἰμιλιανὸς διὰ καταλλήλου προσλαλιᾶς.

Τὴν ἑπομένην Παρασκευήν, ἡμέραν τῆς ἐπετείου, ἐτελέσθη πανηγυρικὴ λειτουργία ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος, συλλειτουργούντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Νεοκαισαρείας κ. Ἀμβροσίου, Μύρων κ. Πολυκάρπου καὶ Λαοδικείας κ. Δωροθέου. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἡμέραν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐδέχθη τὰ εὐλαβῆ συγχαρητήρια πολλῶν ἐγκρίτων ὁμογενῶν.

Ἡ «*'Ορθοδοξία*», μετέχουσα τῆς χαρᾶς ταύτης τῆς Ἐκκλησίας, ὑποβάλλει τὰ βαθύτατα αὐτῆς σέβη πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα καὶ εὔχεται Αὐτῇ μακρὰν καὶ ἰσόβιον τὴν Πατριαρχείαν.

*
* *

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Ἐπίσημοι ἐπισκέψεις. — Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀναρρήσεως Αὐτῆς (13), ἐπεσκέψαντο καὶ συνεχάρησαν ὁ κ. Α. Κύρου, ὑποπρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ μέρους καὶ τοῦ κ. Γεν. Προξένου, καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς Πολωνικῆς Πρεσβείας κ. Παπαξιὰν ἀπὸ μέρους τοῦ κ. Ἐπιτετραμμένου.

Χοροστασίαι καὶ *λειτουργίαι.* — Εὐλαβεῖ προσκλήσει τῆς οἰκείας Ἐπιτροπῆς ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησεν ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος ἐν τῷ ἱ. ναῷ τῶν Εἰσοδίων Πέραν, γενομένη δεκτὴ μετὰ πολλῶν ἐνδείξεων τιμῆς καὶ σεβασμοῦ (10).

—Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ἁγ. Μεγαλομάρτυρος καὶ Πανευφήμου Εὐφημίας ἐτελέσθη πανηγυρικὴ λειτουργία ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ ναῷ συνιερουργούντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Νεοκαισαρείας, Εἰρηνουπόλεως καὶ Μύρων. Τὸ λείψανον φυλασσόμενον, ὡς γνωστόν, ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ ἐξετέθη εἰς προσκύνησιν ἐπὶ τριήμερον.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Σύνοδος Ἐνδημοῦσα.—Ἡ. Θ. Παναγιότης λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην τῆς ἀρτιωτέρας συμπληρώσεως τοῦ Σώματος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου πρός τε ἐπάνοδον τῆς Ἐκκλησίας εἰς πληρεστέραν κανονικὴν τάξιν, προσαρμογὴν αὐτῆς πρὸς τὰς νέας περιστάσεις καὶ ἁρμοδιωτέραν μελέτην τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἔγνω ὅπως τὰς περὶ Αὐτὴν Συνοδικὰς συσκέψεις συγκροτῇ τοὐντεῦθεν, ἐν ἀπόψει συμφώνῳ πρὸς τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας, μετὰ πάντων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν.

Ἡ σκέψις καὶ ἀπόφανσις αὕτη τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀνεκοινώθη διὰ Σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος ἀπὸ 25ης λήξαντος μηνὸς πρὸς πάντας τοὺς ἐνταῦθα σεβ. Μητροπολίτας, ἤτοι Κυζίκου Καλλίνικον, Νικαίας Βενιαμίν, Χαλκηδόνος Ἀγαθάγγελλον, Δέρκων Φώτιον, Προύσης Νικόδημον, Νεοκαισαρείας Ἀμβρόσιον, Πριγκηπονήσων Θωμᾶν, Σάρδεων καὶ Πισιδίας Γερμανόν, Σηλυβρίας Εὐγένιον, Ροδοπόλεως Κύριλλον, Ἴμβρου καὶ Τενέδου Ἰάκωβον, Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων Γεννάδιον, Θεοδωρουπόλεως Λεόντιον, Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντῖνον, Χριστουπόλεως Μελέτιον, Σταυρουπόλεως Ἰωακείμ, Μύρων Πολύκαρπον καὶ Λαοδικείας Δωρόθεον.

Ἡ ὡς ἄνω Ἁγία καὶ Ἱ. Ἐνδημοῦσα Σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν, συνῆλθεν εἰς συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς

Α. Θ. Παναγιότητος (31 Ἰουλίου), ἥτις καὶ ἐπηυλόγησε τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς διὰ καταλλήλου προσλαλιᾶς, ἀπαντήσαντος εἰς ταύτην τοῦ πρώτου τῇ τάξει Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος ἁγίου Κυζίκου.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην, παρόντων ἁπάντων τῶν ἄνωθι ἐξονομασθέντων Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν, πλὴν τοῦ Σεβ. ἁγίου Ἴμβρου καὶ Τενέδου, οἱ ἓξ τελευταῖοι τέως τιτουλάριοι θεωρούμενοι Μητροπολῖται, διὰ Πράξεως Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς ἐνεγράφησαν εἰς τὸ Συνταγμάτιον τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τοῦ καθορισμοῦ τῆς ἐν αὐτῷ θέσεως καὶ τῆς φήμης ἑνὸς ἑκάστου ἀναβληθέντος εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίαν.

Ἐπέτειος τῆς ἐκλογῆς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος. — Κατὰ τὴν συνοδικὴν συνεδρίαν τῆς 12 λήγοντος ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τριετίας ἀπὸ τῆς ἀνόδου ἐπὶ τὸν Ἁγιώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ὑπέβαλεν Αὐτῇ συγχαρητηρίους εὐχὰς καὶ προσρήσεις ἐκ μέρους τῆς Ἁγ. καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Α΄ τῇ τάξει Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων ἅγ. Νικαίας κ. Βενιαμίν. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης συγκεκινημένη ἐξέφρασεν εὐχαριστίας καὶ ηὔξατο τοῖς Σεβ. ἁγίοις Συνοδικοῖς ἱκάνωσιν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν ἱερῶν αὐτῶν καθηκόντων.

Κανονικαὶ ἄδειαι. — Ἐχορηγήθη τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Ἰωαννίνων κ. Σπυρίδωνι μηνιαία ἄδεια ἀπουσίας ἐκ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ πρὸς λουτροθεραπείαν.

—Ἐχορηγήθη τῷ ἐκ τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Μ/τῃ Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανῷ μηνιαία ἄδεια ἀπουσίας ἐκ τῶν συνοδικῶν συνεδριάσεων διὰ λόγους ὑγείας.

— Ἐπετράπη τῷ πανιερ. Μ/τῃ Μιτυλήνης κ. Ἰακώβῳ ἵνα μεταβῇ καὶ διαμείνῃ ἐπὶ βραχὺ ἐν Ἀθήναις χάριν ἐπαρχιακῶν ὑποθέσεων.

—Ἐχορηγήθη τεσσαρακονθήμερος ἄδεια τῷ πανιερ. Μ/τῃ Φλωρίνης κ. Χρυσοστόμῳ πρὸς μετάβασιν εἰς Μέθανα ἐπὶ λουτροθεραπείᾳ.

—Ἐπετράπη τῷ πανιερ. Μ/τῃ Δρυϊνουπόλεως καὶ Πωγωνιανῆς κ. Βασιλείῳ ἡ εἰς Ἀθήνας καὶ Αἰδηψὸν μετάβασις δι' ἐπαρχιακὰς ὑποθέσεις καὶ χάριν λουτρῶν.

—Ἐχορηγήθη μηνιαία ἄδεια τῷ πανιερ. Μ/τῃ Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Ἰωακεὶμ πρὸς μετάβασιν εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Λαγκαδᾶ καὶ εἶτα εἰς Ἅγιον Ὄρος.

—Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ πανιερ. Μ/του Σουφλίου κ. Ἰωακεὶμ ἐνεκρίθη ἡ παράτασις τῆς δι' Ἀθήνας χορηγηθείσης αὐτῷ ἀδείας ἐπὶ δεκαπενθήμερον, μετὰ παρέλευσιν τοῦ ὁποίου συνεστήθη τῇ Α. Πανιερότητι ὅπως ἐπανακάμψῃ ἀφεύκτως εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτῆς, γνωρίζουσα τοῦτο τῇ Ἐκκλησίᾳ προσηκόντως.

Μητροπολίτης Σερρῶν. — Δι' ἐκτενοῦς ἐκθέσεως ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ πληροφορίας περὶ τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ ὁ πανιερ. Μ/της Σερρῶν κ. Κωνσταντῖνος.

Μητροπολίτης Νιγρίτης. — Ἐπὶ τῇ μεταθέσει αὐτοῦ ὑπέβαλε τηλεγραφικῶς τῇ Ἐκκλησίᾳ εὐχαριστίας ὁ νέος Μ/της Νιγρίτης κ. Εὐγένιος.

Χειροτονίαι. — Ἐπετράπη ἡ χειροτονία 1) τοῦ Εὐαγγέλου Λέττα διὰ τὸ χωρίον Ἀϊβανοχώριον τῆς ἐπαρχίας Σισανίου καὶ Σιατίστης· 2) τοῦ Πέτρου Ι. Κολο-

κυθᾶ διὰ τὴν κοινότητα Ἁγ. Μάμαντος. 3) τοῦ Παντελεήμονος Μ. Γατανᾶ διὰ τὴν κοινότητα Φυτῶν τῆς ἐπαρχίας Καρδαμύλων· 4) τοῦ Εὐαγγέλου Μαραζοπούλου διὰ τὴν κοινότητα Δραγομῆς τῆς ἐπαρχίας Παραμυθίας καὶ Πάργας, μεθ' ὑποβολὴν σχετικῶν πληροφοριῶν ἀπὸ μέρους τοῦ οἰκείου Μ/του· 5) τοῦ Θεοδώρου Ἐλευθερίου καὶ Νικολάου Κλωνάρη διὰ τὴν κοινότητα Καλύμνου τῆς ἐπαρχίας Λέρου καὶ Καλύμνου, μεθ' ὑποβολὴν ὡσαύτως πληροφοριῶν ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μ/του· 6) τοῦ Ἰωάννου Στ. Χαλκίτου διὰ τὸν Συνοικισμὸν Νέας Χιλῆς τῆς ἐπαρχίας Ἀλεξανδρουπόλεως. 7) τοῦ Δημ. Β. Γκουδζουμήτρου διὰ τὴν κοινότητα Μόκρου· 8) τοῦ Δημ. Δελαμήτρου διὰ τὴν κοινότητα Ὀρτάκιοϊ καὶ τοῦ Ἀστερίου Κοντοῦ διὰ τὴν κοινότητα Κάλλιανης τῆς ἐπαρχίας Σερβίων καὶ Κοζάνης· 9) τοῦ Ἀθανασίου Τσαπαδίκου διὰ τὴν κοινότητα Τσιφλικίου τῆς ἐπαρχίας Ἀρδαμερίου· 10) τοῦ Κωνσταντίνου Μουντζεκίδου διὰ τὸ χωρίον Ἀρχοντικὸν καὶ 11) τοῦ Βασιλείου Παπαδοπούλου διὰ τὴν κοινότητα Ἀνύδρου τῆς ἐπαρχίας Γιαννιτσῶν καὶ Γουμενίτσης.

—Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ πανιερ. Μ/του Μιτυλήνης κ. Ἰακώβου ἐνεκρίθη ὅπως ζητηθῶσι τὰ δικαιολογητικὰ ἔγγραφα περὶ τῶν προόντων τοῦ Μιχαὴλ Παπαφιλίππου, προτεινομένου πρὸς χειροτονίαν εἰς Διάκονον διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἱ. Μ/λεως Μιτυλήνης.

— Ὡσαύτως συνεστήθη τῷ πανιερ. Μ/τῃ Χίου κ. Ἱερωνύμῳ ὅπως ἀποστείλῃ τὰ δικαιολογητικὰ ἔγγραφα περὶ τῶν προσόντων τοῦ Κωνσταντίνου Γ. Παπαβαρλᾶ, προτεινομένου πρὸς χειροτονίαν εἰς Διάκονον τῆς κοινότητος Καλαμωτῆς.

— Δὲν ἐνεκρίθη ἡ εἰς ἱερέα τοῦ χωρίου Θυρέα τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου χειροτονία τοῦ Δημητρίου Ἰ. Καπετανάκη, μὴ φέροντος τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα.

Μοναστηριακά.—Εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ πανιερ. Μ/του Μηθύμνης κ. Διονυσίου ὑποβαλόντος σχετικὴν παραίτησιν, μέλος τῆς Ἐξαρχίας τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου παρὰ τῇ Δισενιαυσίᾳ Ἱερᾷ Συνάξει τοῦ Ἁγ. Ὄρους διωρίσθη ὁ πανιερ. Μ/της Σιδηροκάστρου κ. Νεόφυτος.

— Παραπέμφθησαν τῷ πανιερ. Μ/τῃ Καρδαμύλων κ. Ἰωακείμ, ἐπόπτῃ τῆς ἐν Χίῳ Ἱ. Νέας Μονῆς, γράμματα τοῦ πανιερ. Μ/του Χίου κ. Ἱερωνύμου περὶ τελέσεως λειτουργιῶν κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον ὑπὸ πατέρων τῶν Σκητῶν Ἁγίου Μάρκου καὶ Ἁγίων Πατέρων, πρὸς παροχὴν σχετικῶν πληροφοριῶν.

Κατάλογος ἐκλεξίμων πρὸς ἀρχιερατείαν.— Προτάσει τοῦ Σεβ. Μ/του Νικαίας κ. Βενιαμὶν ἐνεκρίθη ἡ εἰς τὸν κατάλογον τῶν πρὸς ἀρχιερατείαν ἐκλεξίμων ἐγγραφὴ τοῦ Ἀρχιμ. Κυρίλλου Λαμπρυνίδου, προτάσει δὲ τοῦ Σεβ. Μ/του Σηλυβρίας κ. Εὐγενίου ἡ τοῦ Ἀρχιμ. Νικηφόρου Ζαβορδηνοῦ, ἀποφοίτων ἀμφοτέρων τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς

Διάφορα. — Κατὰ τὰς συνοδικὰς συνεδρίας τοῦ λήγοντος μηνὸς ἀνεγνώσθησαν γράμματα τῶν Μητροπολιτῶν Ἰωαννίνων, Κρήτης, Βερροίας, Ρόδου, Μηθύμνης καὶ Δρυϊνουπόλεως καὶ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φιλιατῶν, ἀναφερόμενα εἰς γαμικὰς ὑποθέσεις τῶν χριστιανῶν αὐτῶν, ἐφ' ὧν καὶ ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

*Ὑπὸ τὸν τίτλον : **«Αἱ Ἱεραὶ Μοναὶ τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν γένει»** ἐξέδωκεν ὁ **Παν.** Μητροπολίτης Παραμυθίας καὶ Πάργας κ. Ἀθηναγόρας νέον ἀξιόλογον βιβλίον, ἐν τῷ ὁποίῳ διὰ γλώσσης γλαφυρᾶς καὶ ἐπὶ βάσεων πάντοτε ἱστορικῶν*

ἐξαίρεται ἡ κοινωφελὴς κατὰ διαφόρους χρόνους δρᾶσις τῶν ἱ. Μονῶν. Διὰ τοῦ νέου αὐτοῦ ἔργου ὁ φιλόπονος συγγραφεύς, οὐ μόνον πλουτίζει τὴν σειρὰν τῶν ἰδίων ἱστορικῶν μελετῶν, ἀλλὰ καὶ θίγει σπουδαιότατον σημεῖον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Ἱστορίας, εἰς ἐποχὴν δὲ καθ' ἣν αἱ Ἱεραὶ Μοναὶ δὲν ἀξιοῦνται τῆς προσηκούσης προσοχῆς, τὸ νέον ἔργον τοῦ Παν. Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Πάργας πρὸς τῇ ἄλλῃ ἀξίᾳ αὐτοῦ ἔχει καὶ ἐπικαιρότητα.

ΘΑΝΑΤΟΙ

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐν γήρατι βαθεῖ ἐτελεύτησε τῇ 27 π. μ. ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἔνθα ἀπὸ 1922 ἐποιεῖτο τὰς διατριβάς, ὁ ***Σεβασμ. Μη/της Γέρων ἅγ. Νικομηδείας Ἀλέξανδρος.*** Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Γενναδίου ἀπουσιάζοντος ἐν Ἀθήναις, τὸ λυπηρὸν γεγονὸς ἀνήγγειλε τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ γράμματος ὁ βοηθὸς Ἐπίσκοπος κ. Βασίλειος, ὅστις καὶ καταλλήλως ἐμερίμνησε περὶ τῆς ἀξιοπρεποῦς διεξαγωγῆς τῆς ἐπικηδείου τελετῆς.

Ταύτης γενομένης τῇ ἐπαύριον ἐν μέσῳ ἐξαιρετικῶν ἐνδείξεων τιμῆς καὶ σεβασμοῦ ἀπὸ μέρους τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν καὶ τοῦ λαοῦ Θεσσαλονίκης, ἧς ὁ ἀείμνηστος διετέλεσεν ἄλλοτε Μητροπολίτης, προέστη ὁ σεβ. Γέρων ἅγ. Ἡρακλείας κ. Φιλάρετος, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Τυρολόης κ. Χρυσοστόμου καὶ τοῦ ἱ. κλήρου τῆς πόλεως κατάλληλον δὲ ἐπικήδειον ἐξεφώνησεν ὁ θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἀπαμείας. Παρέστησαν ἀντιπροσωπεῖαι τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως, οἱ Πρόξενοι Ρουμανίας καὶ Σερβίας, ἡ ἀνωτάτη ἐνοριακὴ ἀντιπροσωπεία καὶ πλῆθος λαοῦ. Ὁ νεκρὸς ἐτάφη [παρὰ τοὺς τάφους τῶν ἀοιδίμων Μητροπολιτῶν Ἰωακεὶμ Θεσσαλονίκης καὶ Γρηγορίου Ἡρακλείας, ἡγουμένης κατὰ τὴν ἐκφορὰν τῆς Μουσικῆς τοῦ Παπαφείου Ὀρφανοτροφείου.

Τῷ 1881 ἐκλεγεὶς Ἐπίσκοπος Λίτης, διετέλεσεν ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1891 ὅτε ἐξελέγη μητροπολίτης Βάρνης. Τῷ 1892 μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, τῷ 1895 εἰς τὴν Μητρόπολιν Νεοκαισαρείας, τῷ 1903 εἰς τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης καὶ τῷ 1910 εἰς τὴν Μητρόπολιν Νικομηδείας, ἐκπληρώσας πανταχοῦ τὸ ποιμαντορικὸν αὐτοῦ ἔργον μετ' ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως.

Τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Νικομηδείας ***Ἀλεξάνδρου*** εἴη αἰωνία ἡ μνήμη.

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΔΡΑΜΑΣ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ

Τηλεγραφικῶς ἀνηγγέλθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ ***Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας Λαυρεντίου,*** ἐπισυμβὰς τῇ 24 λήξαντος μηνός.

Τῆς κηδείας αὐτοῦ τελεσθείσης τῇ ἐπαύριον ἐν ἐκδηλώσει σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν ἐκλιπόντα Ἱεράρχην ἀπὸ μέρους τῶν τε ἐπισήμων πολιτικῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ ἀπορφανισθέντος ποιμνίου, προέστη, σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐντολῇ, ὁ Σεβ. Μ/της Σερρῶν κ. Κωνσταντῖνος μετὰ τοῦ ἱ. κλήρου τῆς πόλεως.

'Εξ 'Αργυρουπόλεως τῆς 'Επαρχίας Χαλδείας ὁρμώμενος ἐμαθήτευσεν ὁ ἀείμνηστος ἐν τῇ κατὰ Χάλκην 'Ι. Θεολ. Σχολῇ ἐξ ἧς καὶ ἀπεφοίτησε τῷ 1894 προσληφθεὶς ἀμέσως ὡς τριτεύων τῶν πατριαρχικῶν διακόνων ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Νεοφύτου τοῦ Η'. Προαχθεὶς εἶτα εἰς δευτερεύοντα καὶ ἀκολούθως εἰς Μ. 'Αρχιδιάκονον, ἐξελέγη τῷ 1905 Μητροπολίτης Χαλδείας, ὡς τοιοῦτος δὲ διετέλεσε μέλος τῆς 'Αγ. καὶ 'Ι. Συνόδου ἐπὶ τῶν ἀοιδίμων Πατριαρχῶν 'Ιωακεὶμ τοῦ Γ' καὶ Γερμανοῦ τοῦ Ε', ὡς καὶ κατὰ τὴν πατριαρχείαν Μελετίου τοῦ Δ' μέχρις 'Οκτωβρίου 1922, ὅτε καὶ μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Δράμας. Διεκρίθη δὲ ὁ ἀείμνηστος ὥς τε ποιμενάρχης καὶ ὡς συνοδικὸς ἐπὶ δραστηριότητι καὶ ἀφοσιώσει πρὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ.

Τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Δράμας ***Λαυρεντίου*** εἴη αἰωνία ἡ μνήμη.

† ΠΡΩΗΝ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Διὰ τηλεγραφήματος τοῦ Μακ. 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν κ. Χρυσοστόμου ἀνηγγέλθη τῇ 'Εκκλησίᾳ ὁ θάνατος τοῦ Πανιερ. ***Μητροπολίτου πρῴην Νευροκοπίου Δαμασκηνοῦ*** (Μοσχοπούλου) ἐπισυμβὰς ἐν 'Αθήναις τῇ 30 π. μ, ἐν ἡλικίᾳ ἑξήκοντα πέντε ἐτῶν.

Τῆς κηδείας αὐτοῦ γενομένης τὴν ἐπαύριον μετὰ πασῶν τῶν ἐνδεδειγμένων τιμῶν, προνοίᾳ τῆς Α. Μακαριότητος προέστη

'Απόφοιτος τῆς ἐν Χάλκῃ 'Ι, Θεολ. Σχολῆς ἀπὸ τοῦ 1892 διεκρίθη ὁ ἀείμνηστος ὡς δόκιμος κῆρυξ τοῦ θείου λόγου καὶ διδάσκαλος ἐν Περάμῳ τῆς 'Επαρχίας Κυζίκου καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ὡς καλὸς 'Ιεράρχης ἀπὸ τοῦ 1907 ὅτε ἐξελέγη Μητροπολίτης Νευροκοπίου. 'Επὶ δεκαπενταετίαν ὅλην ποιμάνας τὴν κληρωθεῖσαν αὐτῷ 'Επαρχίαν, τῷ 1922 ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα διὰ λόγους ὑγείας.

Τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Νευροκοπίου ***Δαμασκηνοῦ*** εἴη αἰωνία ἡ μνήμη.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Γνωστοποιεῖται τοῖς ἐνδιαφερομένοις, ὅτι αἱ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις ἐν τῇ κατὰ Χάλκην 'Ιερᾷ Θεολογ. Σχολῇ ἄρχονται ἀπὸ τῆς 1ης Αὐγούστου. Δεκτοὶ πρὸς ἐξέτασιν γίνονται μαθηταὶ Α' Γυμνασιακῆς τάξεως ἢ Ζ' 'Αστικῆς Σχολῆς, φέροντες ἐνδεικτικὸν σπουδῶν μετὰ βαθμοῦ τοὐλάχιστον «λίαν καλῶς» καὶ διαγωγῆς ἀρίστης. Οἱ βουλόμενοι ἵνα εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν Σχολὴν ὀφείλουσι νὰ ὑποβάλωσι σχετικὴν αἴτησιν εἰς τὸ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Γραφεῖον αὐτῆς ἀπὸ 1ης Αὐγούστου μέχρις 20ῆς τοῦ αὐτοῦ μηνός.

مدير مسؤل : ملتيوس لوقاكيس